GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPT LIBRARY
INDEXING FOR TELUGU MANUSCRIPT

Sl.	Particulars	Details
1	Language	TELUGU
2	Material	Paper Mss.
3	Bundle Number	TEL B 0591
4	Work Number	D 2555
5	Page No (From... To)	1 to 26
6	Name of the Work	BHARATA SASTRA PADYA KAVYAMU
7	Subject	BHARATA SASTRA

శ్రీరామజయం

భరతశాస్త్రపద్యకావ్యము -

క॥ శ్రీరామునీదు కృతిర్యైనారంబగం భరతసారసంగ్రహాఖ్యము చవ. శ్రా
వ్యముతగనెంచరింప్రదు సారాంధిగసారిజనములారారయనగ॥ సీ॥
భరతముధరలోననవది యారారువిధమునైవిలసిల్లనందు కొశావాశమంతం
బు. నందికేశ్వరహాయనందననారదభల్లుక శంకురల భరతములును.
యాజ్ఞవల్క్యయుగురుడల భరతాచార్యులరుదారబెప్పినభరతములు
సం. సమరుసంగీతరత్నాకరంబునంపదివిధములలమరియారారువిధములేను.
తెలియుబాలనుపరిపాంటితెలియగాను. నెరయువిధములాకటిగాను
నీదుకృపనను. పద్యకావ్యంబానరుననుపద్యమంగను. పరమమునిజన
నస్త్రాశనగరుడగమన॥ సీ॥ అందునాలుగుగతులభినయంబులు హాస్త
పరిలసద్వాదశప్రాణములును. నరవినసంయుతసంయుతస్మృతుల
హస్తములుపాదవివిధస్థానకములు. నెరయుశిరోభేదనేత్రభేదము
లునార్ప్యంగాభినయమాంధ్యాభినయము. లసురీతులమరుహస్తార్థ్యా
యమఖిలలక్షణలక్ష్యములతోనునరసమగను. భరతశాస్త్రవిచార
దుతేపందితులును. సుకవివరులుదయాంధ్రలిపిబూచియులర. తెనుగుగా
వింతునిలనానుస్థిరముగాను. నవధరింపుము శ్రీరామయోధ్యవిరామ॥
గీ॥ భావరాగతాళపద్ధతిదెలియుచల్లంగనెలవినసుడుపగలుగుమాడు.
పదములందుమెండలచరగువర్ణత్రయంబునైనభరతమనగదనరుకృష్ణ॥ గీ॥
అట్టిభరతమునసభినయంబనునదివరలుసాంగికంబువాచికమును.
నరయుసాత్త్వికంబునాహార్యమనగనిజగతినాల్గువిధములగుచుకుండ॥
వ॥ అంగికాభినయమునకుంలక్షణముంగశరీరంబునను హస్తభేద
ములునుశిరోభేదములునేత్రభేదములెచారిభేదంబులునరసగతియును.
స్థానకభ్రమణంబుశబ్దనాట్యంబునుతాండవభేదముల్మండలములును.
కరణంబుదేశీయగతులరీతులుగాదియాంగికాభినయంబునతిశయి
ల్లినాలయునాంగికమునునాల్గువిధములయెన్ని. యందుసాచికమనగ
భావాభినయము. ద్వంద్వములునులాక్షణికముసాదనరుచుండు. నవ
రసేశ్వరతల్లక్షణాములుకృష్ణ॥ క॥ అలసాచికలక్షణమగు. నిలస్థా
వరబంగపాదులెదైననుచేతులగాళ్లబూబివాగ్రుచనలబెప్పినహాచి

నాభినయము మను కందాం॥ క॥ భావాభినయము లక్షణాన్విత లభిలు శిర
ముచే తనలదృష్టులచే. భావనతగ నాచరించిన భావాభినయంబనంగ బరగు
ముకందాం॥ క॥ తెలియదగు ద్వంద్వలక్షణము లష్ట శిరశ్శిరోనేత్రపాదహస్తం
బులచే. కాలదిగను బింప బూనిన నలరు ద్వంద్వాభినయము లంబుజానా
భా॥ వ॥ ఇక నాద్వంద్వంబులు మూడువిధములవి యెట్టివనినా॥ గీ॥ ధరను
ద్వంద్వములు మూడువిధంబులగుచు. బరిఢవిల్లినవానిం బాంబు భావికము॥
నెనయును సనుభావికద్వంద్వ మనగనందు. సమరసవేశ్వర తల్లక్షణములంకృ
ష్ణ॥ అవాంబ్యాలక్షణము॥ క॥ అనయము వాంబ్యము లక్షణ. ముమున్ప్రగ
టాతకుడు పాదుసన్నిడుచిత విధంబున పాత్ర సభినయించుట వదనుతగలిన
వాంబ్యమనగ వెలయును మకందాం॥ అందు లాభావిక ముసద్వంద్వలక్ష
ణము॥ క॥ ధరభావిక మనుద్వంద్వము. బరగు శిరశ్శిరోనేత్ర విధభావముల
నుసుందరి చాడుచు సాధించిన. వరలుం భావికమనంగ నైకుంఠపతీ॥ =
అనుభావిక మనే ద్వంద్వలక్షణము॥ క॥ అనుభావికము గుసారకుడునను
దాచాడుచును బెలివిడువక శిరశ్శిరో. దినయుస కరభేదంబు లెనయంగా
సభినయింప నింపగు కృష్ణా॥ ఇకను లాక్షణిక లక్షణము॥ గీ॥ పృథివి
హస్తపులక పేరు బెప్పకవాటి. రూపమరయు బట్టి చూపునది యెం. లా
క్షణికమది వెలయు బట్టి పేరు గణింప శబ్దలాక్షణికము కృష్ణా॥ ఆం
గిక ప్రకారం సంపూర్ణము॥ . — — — — — — — — — —

ఇకను వాచిక లక్షణం బెరుంగించెద॥ క॥ వాచికమనునది వాద్యప్రాచు
ర్యము గీతరవమున పరగ బెలిసఖ. యూంచిలలిన సభినయించె ననాచెలగు
వాచికాభినయము మకందాం॥ ఈ వాచికమనెది నాల్గు విధాలకును ల
క్షణము॥ సీ॥ అది నాల్గువిధములై యుమరు స్పృత గీత వాచికము పగీత వా
చికము మరియును. శరవిస్పృశ శబ్దశబ్దంబులను నందు నతిపవాడుచు తానె
యభినయింప. వరగు స్పృగీతమై పాఠక ప్రకటిత గీతాభినయము పగీతము
రెవ్వి. యుం విదతానే తాళము గ్రహించి నటించ బెలగు స్పృశబ్దవాచికము నంగ.
నెసరతాళమున ట్లుప్పుడు గ్రహింప. పాత్రయాడుచు నభినయుపటి పదె
లూప. నదియెయుం శబ్దవాచిక మనగదనరు. రక్షితక వీంద్ర శ్రీరఘురామ

చంద్ర॥ వాచిక లక్షణము సంపూర్ణము॥ ఇకనాహార్య లక్షణం బెట్టిద
నిన॥ క॥ ఆనుపమము గునాహార్యము వనుకట్టు సుధట్టి బన్నసరులుం కిరి
టంబు నంగదము నుమెలు లనానలను వెంది నటింపనది యాహార్య
ము బాం॥ గీ॥ ఇపుడెంటి రామయుణాదులౌ నాటకములు. వేషములు గట్టి
యాడెడు విధములెల్ల. నవ యిన భిసారికాభినయాంభిధాన. మానెదుమా
హార్యలక్షణము బుబాంక్ష॥ ఇకను సాత్త్వికాభినయ లక్షణం బెట్టిదని
న॥ సీ॥ అనయంబు సాత్త్వికాభినయంబు లక్షణమదిరెండు విధములై యొను
దవియుండు చాక్షుషమనగ వ్యంబుకమనవియును వేశ్వర లక్షణముల
వెలయునందు. సుందరి నేత్రారవిందంబు నందాల నభినయించుట చాక్షుషా
భినయము. కలికి శరీరి హస్తములచే నభినయింప నదివ్యంబు కాభినయంబ
టంచు. యిన్ని విధములందెలిసి పేర్కొన్న చెన్నెల లరసపరసభావాప్తి నభినయింప
పాత్రనకలబున్న సూత్రపాత్ర యగునుసు. తరణివంశ పవిత్రశ్రీతాంక శత్రు॥ ఇకను
హస్తదీపిద సప్రాణాలకు లక్షణము॥ సీ॥ అభినయోచిత పిలనలరు హస్త
ముసకుం దీపిద సప్రాణంబులయి తనరచ్చ ప్రసరిత వ్యావృత్తరేచిత పుంఖితార్ధ
స్థితంబులు నపవేష్టితములు. మరియు ప్రసారితపరివృత్తసంకేత చిహ్న పదార్థ
కుంచితములనగ. బును సందున గుశంబ్జా చప్రసారితము నెదుప్రాణము ప్రే
శము ముణిచుకొన్న. కుంచితంబగు నవికదలించరేచి. తంబునే హస్తమెందుటప
దప్రయోగ. మునగదల్చిన బాచిన ముడుచుకొన్న. నదియె పుంఖితమంద్ర
స్థితాభిరామ॥ సీ॥ బగతివతాకాదులాగి వెనుకకు సంచరింప జేసిన నది ప్రే
రితంబు. పూర్వముగ బరింపను ద్వేష్టితంబద్ధాశ్వి ధిబట్టిన పరివేష్టితంబు. నెదు
టి హస్తము పక్కనెనయు వ్యావృత్తంబు నల పార్శ్వము ననుండి హస్తమెండిటి.
డెసకు రాపరివృత్తమెంస గుసాంవింప గజేతదెప్పిదిబి సంకేతము యొ. నలప
దార్థము దెలుపపదార్థటీక. నెలయు స్థావరబంగమాదుల తదాకృతుల
గమున ముస్త్రి ద్వబుము ఖడ్గము నమెందలు తెలియబట్టిన చిహ్నంబు బలబూనా
భ॥ క॥ శ్రీకాంతుని సతి కరుణా సంకలిత భరతసారసంగ్రహము సువా.
శ్రీకరుడు బిల్లకూరి దివాకరుడభినయు విధంబు వవిశారదించె॥ శ్రీరామ॥

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు॥ .

అభినయంబు తద్ధస్తములు॥ క॥ శ్రీరామునీదు కృతియైన సారంబగు భరతసారసం
గ్రహంబున నేను. లారయనెనరింతు చవు త్కారవుగ సనయుతాదికరలక్ష్య
ములు తె॥ అందు పతాకహస్తలక్షణంబు॥ సీ॥ వుండుగావింప్ప వ్రేల్లుగాశిచి
౧ శంఖాశ్వేశివెుంద టనుకదియుంచి కాందవప్రేళ్లు. వరచె యువ్యబాచినవదిపతాకం
బనువహస్తవతాంవదిబట్టినబుణివలన బ్రాహ్మణాంబాలి వర్ణవుతెల్పుబుం
భుశాంబివారి యుద్ధదైవవిరాహస్తవునకు. విని యెంగవైతగుఘనబయ
వినయుని భయుశుభాశిదయుసురాలయువులందు. భయుబలాశయునవు
దాయువాయుదయూబ్ధి. శయునపరిధానపాలనవయశ్శైశ్వి. ధారుణీశీతల
నీతలధారధశ్శ్రీ. సుందరావుందవుందవులందువురియు॥ ఇకపతాకవా
స్త వినియెంగవు॥ సీ॥ అనలాగ్ని సూర్యచంద్రాతపచంద్రికాభత్రాంత్రిధారా
కళత్రులందు. నావధిక్కారవాంకారవ్యాదయవికారవారణాఖిడ్గకర
వులందు. పాదనీరదవాద్యసాదనాటప్రారంభవులచితప్రంభోపలవుల
యుందు. ఖండనోదకపానగవునవీరాంబునధ్యాననిదానవోదవులయుం
దు. వాసరాయనవహాసంపత్సౌనా. నాంబుధారాప్రతరళదిశాంగరాంగ.
పావప్రాప్తికులాంటవిధ్భివకించి. దర్థవులయుందుపరవాత్త్రయుందువురియు॥
సీ॥ కటితటాశిరస్థలతటినీకపోలవివాగవప్తుశరధికుడ్యవులయుందు. నారన
బింతాంభరవ్వాయనవుస్కారబంధురగంధలేపనవులందు. పాలయుంధఖి
లవిభక్తులయుందునుతాంవియుందుపంతంబులందు. విద్యలయుందుదీవెన
లందువిగకాగిలించుటయుందులాలించుటందు. పుత్తియుతదుచితహస్తప్ర
లయుటందు. బెల్లునిట్టిపతాకవాంచిత్యావెుతిగి. యుభినయంపంగవల
యుసభాంతరవులు. రవ్యగుణాంసాంద్రదశరధరావుచంద్ర॥ - - -
— ఇకత్రిపతాకహస్తలక్షణవు॥ సీ॥ తనరునిట్టిపతాకవునసనావింక
వుంచినద్రిపతాకవతాబిప్తవలన. నావాస్త్రవుజనించె హారుడద్ధిద్ది
వంబునప్రపబాంతిబుంఛిగువాండెరుప్రవన్నై. యులవినియెగంబుకులి
శపుదర్శనాప్పంద్రపావకనిర్ఘరేంద్రులందు. సాలవువారణాప్తికిలాస్త్ర

కోవవరాచ్ఛఖభయువీరరసవులందు. శకునసందేహవుకురనాన్నిక
కిరీట. తిలకవుస్తకచికురణిశ్రీలకపోల. కర్ణరధనారదవునెూవికారకిసల
యాంకుశబ్జానవాసవులందువుత్తియు॥ సీ॥ కదళికాకబ్జులకై తలపు
కరికాపత్రసంతానదీపవులయుందు. కంటకప్రవుదాశ్రీకణాప్రపా
లాప్పయురక్తపర్ణార్ధప్రపంద్రంబులందు. పుష్పికవాంవాంనావురశాప
నిస్వురారవవులయుందుసార్ధాంపులయుందు. ననుపవుహస్తపులం
దుటవర్షధారలుబగాబిగవేదనలతనుకులు. శ్రుతవుప్రాసంటకడ
కంటిచూప్పవాడ. ప్పులుగునెగరుటపదుటచెప్పుటలయుందు. బెల్లిని
పతాకహస్తవతాంచిత్యావెురిగి. యభినయంపంగదగుపాత్రయట్టనేత్ర॥ - -
౩ ఇకను అర్ధపతాకహస్తలక్షణంవు॥ సీ॥ వునను కాన్నత్రిపతాకవునిన
కనిష్ఠవుపంపవర్ధపతాకవిరాహస్తవెులవి. భ్రుగువుచేబాడవినాభ్రి
గువుతద్భాఖయుధీశ్వరులకేశవశివులేక్రుత్రుబాంతి. కనకవర్ణంబిదిఘన
గిపురశ్వంగసాధాగ్రకుధరధ్వజవులయుందు. పల్లవద్రువుబాణ
ఫలకవదీతటక్రుకచకీలాంఛురికవులయుందు. నిర్ధురసుపర్ణవుందువునెూ
ద్విశయును. యుక్తులందునంబెల్లితదుచితవెురిగి. యుభినయంచువల్లి
శిస్త్రుమైనపాత్ర. రవితనూభవవిత్రవిరధరగాత్ర॥ - - -
✓ ఇకను కర్తరీహస్తలక్షణం॥ సీ॥ ధరత్రిపతాకహస్తవునతర్జనివె
విగాంబాంచిపట్టినకర్తరియుంది. హారునియుందాదవిశ్రీహరివెల్పబుం
భియుంపర్జన్యెడెరుప్రవన్నైక్రుత్రుబాంతి. యుందుకువినియెగవిభవ
షభకురంగచవురీలులారునక్రవులయుందు. హారియుందుచంచలా
త్రరచక్రగోప్రరధాత్రిబవిరహవేదనలయుందు. కపటవేగవిధాతవికా
రఖడ్గనాటకాభిసరాద్రికిరీటబిహాంగ. భావపదభేదనైకశయ్యా
వియెగ. హారణంవురణశిరోభింబులందువుత్తియు॥ క॥ ఉరవుకలక
లవులతు క. పరివాదవుబదువుటయుబిపర్యాసవుతత్రరవుల
నబెల్లినీకర్తరియుంచితంబెరిగిపట్టదగుంధాత్రివాశి॥ - - - -

౫ ఇకను మయూరహస్తము॥ శ్లో॥ కర్తరియందు పొంకముగనామి
కమును బొటవ్రేలు గూర్చిన మయూర. హస్తమతాం దిమారి యందుద్భ
వంబ రొమ్ముకు కుడు తద్వ్యధినల్పి శాంబగుమన్నె. అధిపతివటి విదార్భధరా
స్పృయము మగునిందుకు విని యోగ విండ్రునిల. ము మాతలతాంపృష్టమాలి
కావిదార్భధరము మయూరమశిరాంబికములయందు. చెల్లునీహస్తమెంలవి
నాంచిత్యమెంరిగి. యురిదివగలాంగి గనుబింపనభినయింప. నేర్పుగల్గువధాం
టియున్నిటను వేంటి. చటులఖగరాంబాఫాంటకాంచనకిశితు॥ - - - -

౬ ఇకనర్ధచంద్రహస్తలక్షణము॥శ్లో॥ అలపతాకంబునంగుష్ఠమెడబాయ
నదియర్ధచంద్రమతాంనబ్జపైరి. వలనబాట్లైను ధూమ్రవర్ణంబు విట్ఠులం బధిదైవమా
ష్టరుడత్రిబంబమియుము. విని యోగమంకుశ విస్మయార్ధశశాంకచంద్రికాధర
కటిన్దలములందు. కలశరచనకంఠకంకణకార్ముకధ్యానచింతాంగమర్దనము
లందు. తాళమానాంభ్రికకపోలమహాన. వాలపాండవనిర్మాణమాతాళిబం
ధ. ఫాలతలపట్టిమాంగకఫ్యాలతాప. రాజమ్ముఖప్రాకృతానతులందు మరి
యు॥గీ॥ గరందగబు కర్ణకదళికా కలహముష్టనావరాధతిరస్కారశంఖమంద్య్రి
చరణామృగకుండలవిమలచ్ఛాయలందు. చెల్లునీయర్ధచంద్రంబు శేషశయన॥

ఇకనురేఖాంచంద్రహస్తలక్షణము॥ మ॥ ఘనతంబట్టిన యర్ధచంద్రము
నరేఖాప్తైఖరికి తర్జనింగనుబింపకై విరళంబు బేయునదిరేఖాచంద్రహస్తం
బు తద్వినియోగంబును నాస్థియుముకై వినయముకై విఖాభ్రితియుకై వేంలుపే
లను వాంక్షించయుమంచితాంఖిలవిభక్తపిర్ధంబులుకై మాంధవా॥ - - - ౧

౭ ఇకమ అరాళహస్తలక్షణము॥శ్లో॥ అమరుబతాకహస్తమునను
గుష్ఠతర్జనులు వంచినను నరాళమగును. నదిబునించెనగస్త్యమునందతడెబు
విదేవత మారి మన్నెతెలప్పవింశ్రు. బాంలితద్వినియోగమైంతగునాంపాశిసా
మాశరశాంర్యనైస్రమములయందు. మాంసప్రదక్షిణాధ్యానయోగప్రా
ణంబునను మనలాంలనమునందు. కటితటాప్పిదవారణాంకార్యద్దైరమ్ము

కపిబంధాశిర్పవనగణాంకంకణాంత్రి. ప్రాంత్రధారణాంపటిపటపస్ఫుటవచాశ్వ
శాంవస్త్రతాంస్త్రీరణీరములందుమరియు॥చ॥ విముఖమువాణిలభ్యకుటిలే
గరుచిప్రతిబింబసంగరక్రమభంబశక్తిమాంనస్ఫటికాంచికురగ్రహణాత్మ
కాండిబాశిత్త్రమరమణారింయుగ్మనందరముదప్రముదాంతతనింధువేంఖలాం
తములను కూంబిమూరుదనుసాంయుకమనందునరాళహత్తాపారి॥ - - - -

౮ ఇకను శుకతుండలక్షణము॥శ్లో॥ ఘనపతాకమున తర్జనియునామిక
ములతుదలు వంచినశుకతుండమగును. దుర్గయందుత్పత్తి దూర్వాసుడా
బుషి శోణవర్ణము మహీసురకులంబు. నధిదేవత మరీచియందు కు విని
యోగ మస్త్రధనుర్గుణాశోధ్యమములందు బ్రహ్మాస్త్రకుంతకృపాణశా
ణాప్రభావతాణసంబాంనకర్మములయందు. శారికాకీరకబ్బపొంకారభ
యమి. వారణాదరఘనతిరస్కారసురత. సారణనదభయంకరాకారయు
స్మ. దన్మదర్ధకృతాశిక్త్రములయందు మరియు॥శ్లో॥ బాంపశ్యాంతరనేత్రప్రచ్ఛా
దనిబాశిత్రము మద్యమాంధముములకై మాంటలందు. దూర్తాగ్రప్రాంతకాం
క్షాంతపశ్చిభయప్రాంతగోత్రాంమురబాంతులందు. శాంధాంజ్ఞమాంళవిబాంర
భవిష్యదర్థములందు ఘంమములురాల్చుటందు. మార్మిళనాట్యారంభమందు
నాట్యమునిల్పుతరియందు పాంచాలపురుషునందు. చెల్లుశుకతుండమిం
ల బ్రవర్తిల్లువిధము. లక్షణమంచితమెంరిగి తాంనభినయించు. నస్సుదల వినస్త
నరసనంపన్నరమెన్న. పన్నగాధిపశయనసంవర్ణగమనా॥ - - - -

౯ ఇకను ముష్టిహస్తలక్షణము॥శ్లో॥ పిడికిలిగూర్చి యనామిడి వింప్రేలె
బొటవ్రేలగాంచిపట్టిన ముష్టిహస్తమగును. ఉత్పత్తిహస్తయందుగ్ర
తుమువు వీరభద్రుడు దేవత శాంద్రబూంతి. ఇది నీలవర్ణమౌనిందుకు విని
యోగము ఆరంభసంహాననస్థితాశిక్త్రములందు. ఘంటాగ్రహణంతీవ్రగమన
లాంఘవకచాంఘర్షణాధృధఖేటకములయందు. మధ్యమక్రోధసంకేతమం
ల్లయుద్ధ. ముంర్ఘబునభద్రాయుకముష్టిఘాత. ఖడ్గకుంతాదిధారణా
గతులప్రాకృతానతులయందు చెల్లునీ శాంద్రినిలయం॥ - - - - -

౧౦. ఇకను శిఖరహస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ ఆ ముష్టికరమందున అంగుష్ఠమెత్తిన
శిఖరహస్తంబది నిశ్చయించుడు. కామదేవుడు ముష్టించు రబ్బసము ధనస్సు లవ్వీరు వియ
ద్విధైవము గనుడు గంధర్వ బాణతి. యుగుడిని విని రయోగమర్ధ్యందు తిలకదంతా
ఖ్యానాం యుక్తి నాయకులయందు. స్మరధనుర్ధరము నీశ్వరదండధరము పొంత్స్య
రశబరగభీరపురుషులందు. సర్వనారంభమునందరి నరప్రభావ. ఖేదంబ్బావిలాస
నికేతనాత్ప్ర. వల్లిసస్త్రంభము ఘంటికానాద్యనిశ్చ. యుప్రమదదశదానములందు
మరియు॥ శ్లో॥ వ్యబునిపరసః పాంసవాంసరదేశకలద్దాలతీలాస్యపుందరవము
లందు. శక్తి తోమరభల్లశరశబరిచివన్ని ధారణాత్ శవ్యంతములయం
దు. శరసనిశ్చలచతుస్సంఖ్యావికుంఠనసమధికబత్రతర్పణాములయందు.
పాతయందును వేదుపద్రసుటందు స్వర్ధయిబ్బావమాంయూవిపాతము
లందు. గాఁరియందును వీరాంగకంబు గాఢభావమును బిక్కుటయుంకు
టుంబావనంబు నాప్రు దవిరెబు ఐయుదికొంచెవు నెడుపదము. లందు శి
ఖరంబు బొల్లును సందతనయు॥ - - - - - - - - - - - -

౧౧ ఇకను కపిత్థహస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ ముందును శిఖరాంగుష్ఠమున
నుతర్జని వంచి బిగియగాఁ బ్బినను కపిత్థముగును. శారియందు ల్పత్రినా
రదివుని బుపినలుపదేవతలుంపికులము గాఁర. వర్ణనాపహస్తంబు
పాఁశీరమాంపొర్బాతీసలివరుణులదెలుప్రటందు. సంకుశబుమమాలి
కాంబ్బిగదాస్త్రచక్రశతారతాశధారణాములందు. మందరాకర్షణాస్త్రా
ణామంబవచన. ధూపదీపనివేదనధూమసమయు. నాట్యదర్శనవిక్షేపణా
ప్రతిగ్రహణాంవినిశ్చలధైర్యంబులందు మరియు॥ కక్ష్యమవాడబుపి
కులము పొంపామంచేలాంచలము బుట్టుటను పదములవే॥ స్తంము
గాఁరవర్ణముును తాపములందు కపిత్థకరము బరగును కుందా॥ - -

౧౨ ఇకను కటకాముఖహస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ ఆ కపిత్థంబున అంగు
ష్ఠతర్జనులెక్కడు నణంచిన కటకాముఖంబు. భార్గవు వలననుత్పత్తి పా
ర్ధదుబుపి. కనకప్రవర్ణ రాఘవుఁడుదైవ. మునివంశజాతి తద్వినియోగ

ము గుదంతధావనసర్వనాంతములయందు. చామరచ్ఛత్రవ్యజనదర్పణాప
టీర. గణామూనాశిప్పుష్పదామధారణాములందు. మదుంపులిచ్చుటశరములు
దాదుగుటయుగ్రతాంబూలకమలపెరణశీయాటవెలది. వాగిబట్టుటమంర్యా
దవరము దరము. ప్రాలుగరియుటలందును చాసగుకృష్ణ॥ - - - -

౧౩ ఇకను సూచీముఖహస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ తగు కటకాముఖ తర్జని
యును దెసచెందబాచినను సూచీముఖముగు. నబునియుందదిప్రోత్రిషర్రుడు
బుషివిశ్వకర్మదేవత శుభ్రకాంతిదేవ. జాతితద్వినియోగమైతగు నప్పాన
నాబ్బనాబ్బా బ్రహ్మంత్రాదులందు. సుదయాస్త్రముయుపట్టితాళపిదిశావలో
కనసత్త్వవచనలోకములయందు. బాణానాశరధాంగకర్తృమణాలోకనం.
సారయచ్ఛబ్దతచ్ఛబ్దశతసహస్ర. సంఖ్యలందును తర్జనసద్భావనాభి. నాధర
ప్రాణంవిరహాంపులందు మరియు॥ ఉదాంచినపోస్తుపుల్లినంటుధారుణి
ప్రాయుటపెంపనప్రచ్ఛుటతెసాంచిశలాకచిక్కుటయుపాశవ్యమొకర్ధము
శశిమరాఖియుకేశిచులచామ్రటలెబినంటునిర్ణయమెన్నటయుంతరంగముకే
సాంచనబేయబెల్లనిలసూచీముఖంబుమునరాసరాంతకా॥ - - -

ఇకను అర్ధసూచీముఖహస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ ఎనయుసూచిని బొ
టనవ్రేలు దవునగాక. బాచిపట్టినదియర్ధసూచికరము. యొనరుసూచికి
గలవినియోగముల్లను దదగుసూచనముచేయు సందతనయు॥ - -

౧౪ ఇకను పద్మకోశహస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ అయిదువ్రేళ్లెడముగా నటుం
బాచియరచియున్కుందియుబట్టిన పద్మకోశముగును. బ్రహ్మవంది దిగళ్లెవిధి
బుపియుధిదైవము లబ్భార్గవుండు యుస్త్రాస్పయంబు. శ్వేతవర్ణంబు తద్వి
నియోగమంబు బుషంటాప్రుఫలకందుకములయందు. వల్మీకదర్పణావస్త్ర
లస్త్రవబిల్వచపలాభ్రకుసుమవర్షంబులందు. నారికేళకబళకర్ణికారకన
క. కలశచక్రచకోరకకరికరాండ. ఏకసనకపిత్థకారణావిధములందు. బు
గులచెలువంబులందును తగునుపెంద్రు॥ - - - - - - - - - -

౧౫ ఇకను బాణహస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ ముష్టిహస్తమునని మర్నిచిటి
కెనవ్రేలు సాచిన బాణహస్తమనవినరు. స్కందుని యుంచిదిగళ్లెనా తదెదైవ

మంచికాపతిబుబ్బియుండతకాంతి. విప్రుబాలివెనంగుంబిని రూపాగము గుంపు
రుతెదిద్దుటనాగేలుదెలుపుటయును. సంధినాట్యంబుషట్పంఖ్యశంభునివా
నపట్టుముప్పిదాంబువారణాముము. గిండియుమునఖముసురత్తుకాండ
ములును. దవరంగిట్రైనిదానవిధంబులరణి. పూనిసభలారివవిసుబించుచాన
బాణా. యురుణాపింపుకరణయునక్త్రీరాభ్రిశయున॥ - - - - - -

౧౬ ఇకను సర్పశీర్షహస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ ముంనవియున్నపతాకమును
కొనవ్రేళ్లచెయువంచినసర్పశీర్షముగును. చద్దాత్రులనను త్పత్తిహారి
ద్యర్ఘ్యమునిబుపిపతిబుబ్బి. యుమరబాలి. యాశుదధీశ్వరుండిదిసాప్తగా
ప్యకర్ణముఖర్పిమల్లయుద్ధములయందు. చందనవార్కికవందనప్రియ
భాషణాప్రతివచనవినములయందు. లాలనస్త్రీరదధిగీరపాలనాబు.
పానసంజ్ఞామరర్షితర్పణాశిశుప్రి. యానసక్తాశనప్రతిహాశ్రునివా
న. యాచనసాధనదనములందుమరియు॥ శ్లో॥ కాంచిముకారిషణాం
బుకరికుంభములంటుటలేబిమువాపృష్టై. నుంచుటకొప్పుచెట్టుటయు
నెరాయనువాటముపాదబ్బితంబుబతె. కాంచుటభిగ్గగంధవడిగాఢ
తరార్ధముకల్మషంబులుకైనంచగసర్పశీర్షముపహికైరపింయించుము
పికైరప్రమాద్ధ్వపాకి॥ - - - - - - - - - - - - - -

ఇకను సర్పచతురహస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ మొగిసర్పశీర్షమునచక్ర
గబొట్టనవ్రేలనాంబికముపెంచటనిడకై. తగుసర్పచతురబిదిముద్ధు
వగణితకరప్పురణముల మందమురుపాశి॥ - - - - - - - -

ఇకను చలసర్పశీర్షహస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ కామశైనసర్పశిరముని
క్రమముననంగుష్ఠముకటికదలించినహస్తము చలసర్పంబగుప్రైనము
లత్తుకకళలు శోధనలుదెలుపపాశి॥ - - - - - - - - -

౧౭ ఇకను మృగశీర్షహస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ చతురహస్తమునకాం
చకబొట్టనవ్రేలాప్పడమృగనుబాచినదిమృగశిరంబు. యార్యయందు
బనించెవారుడుదైవంబువాగ్రండుడుంబుబ్బిసుధా కలితకాంతి.

ముని బాలియిహాస్త్రమునవాదన మృదాదరశరీరఛ్త్రధారణాము
లుప్పదాంబువారణా శశునిరూపణారణాపాయద్దేనుచననసంస్థ్యలయు
ములు. సృందనాదివిలేపనముందవింతసమానఘాపానచాంతపపుత్రియా
త్రి. పృంగ్రనాస్త్రాత్రైరాణకుండ్యపుణ్యతరవృ. గానసనద్ధనములుదెల్పు
టందుమరియు॥ చ॥ చెలువముసిగ్గు సంజ్ఞతైరచీరయుమృగ్గురక్త్రియా
క్రముంబులుశివలింగమేంననుటబారిటులనుమ్మరినాల్లుబాలులం. దిలద
గుచాలనన్ని భినయించుటలీమృగశీర్షహస్తముం. దలరుయద్ధాచితశ్రీ
మముల రాసపట్టిదగుంబానార్థనా॥ - - - - - - - - - -

౧౮ ఇకను కాంగులహస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ శుకతుండముననుత్తర్క
బొట్టనవ్రేల్లదలెగామువాడవ్రేళ్లటంకాయుకనుల. కరణిబుట్టినా
దికాంగూలముగుసూలియుందుబొట్టనుబుబ్బియుగ్నిభపుడు. సృ
శ్లోవర్ణముసిద్ధ్బాలిలక్ష్మీపతిదైవబాహస్తముప్పలచకోరచాత
కప్రముకహారీతకీబంధీరకరకబంబాఫలకందుకములు. ముల్లికా
కింకిణీబత్రముప్రశస్తఫలబితగ్రాసనక్షత్రవక్రములలు. గలిగి
రుద్రాక్షశేగుబండ్లలలబించుబుక. ముంటుటయుద్రాక్షయును దెల్పనగు
ముకుంద॥ - - - - - - - - - - - - - -

౧౯ ఇకను చతురహస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ సరవిపతాకహస్తమున
నంగుష్ఠంబునదివ్రేలిచడుముగానిడికనిష్ఠముచటయుచతురమానిది
కస్తూరినల్లబునవమయొప్పనుబిత్రబాలిచిత్ర. పర్ణంబుతద్యాసవాల
ఖిలుపిదుద్దైవమువిష్ణైరియాకరంబులకపోలతపొరిలాతాటంకపాల
చాతుర్యద్యాష్టాలకముఖముధుతైలఘృతము. నఖిలవస్త్రవిశేషణలా
దివర్ణవజ్రమరకతకనకదర్పణాసయుములు. శర్కరయునాభికహస్త
రినాద్యలములు. చాటువాక్యంబులునదెల్పుబుమముకుంద॥ - - -
ఇకను ఖండచతురహస్తలక్షణము॥ గీ॥ తగినచతురమునసుతర్జని
దడపేయు. ఖండచతురబిదిగముపిభూలి. యుమృతరక్తవిధురయుత్తు

గాత్రోచితపదములందు వెల్లిపద్మనాభ॥ - - - - - - - - - ౯

౨౦ ఇకను భ్రమరహస్త లక్షణము ॥ శ్లో ॥ తగు పతాకమున మధ్యమమునా ంకమునం చిన భ్రమరముకనృపుడి కతమున. బని యంచె ఖేచరబాంతి వేం చకకాంతి గరుడుడు దైవంబు కపిలబుంషియు. నగు నిది నేత్పుదగగనచారణ దంతశుకబకచాతకకోకిలతములు. పటుర బౌర్పు కర్ణపత్రవాంయాం దీర్ఘ నాళప్రసానవతానప్రతములు. అంబుకణములు నలులు రెండస్త్రర్చములు. నాట్యంబున ఫదప్రచయము కుడ్యంబుకపట. వృత్తి నీ వివరల్చుట వివరమునంట. ముల్లి దివియుటయుం నుడెల్వ వెల్లి నృపారి॥ - - - - - - - -

ఇకను పూర్ణభ్రమరహస్తలక్షణము ॥ శ్లో ॥ ఘూనకృణము హారిణాస్య

౨ క్షరం బ్రున ల్లోర్ధు నివంచనదియుం పూర్ణభ్రమరం. బనగలవిని రాగములం ల్పినివరుసగవీనియందువెలయుచుకుందా॥ - - - - - - ౯

౨౧ ఇకను హంసాస్యలక్షణము ॥ శ్లో ॥ ధరమధ్యమాంగుష్ఠ తర్జనులగ్రా

శ్లేషవలికి బాంపహంసాస్యము గునను. శరావియందిది గల్లెశంకుడు త

౧ దృఢి శుభ్రవర్ణము ద్విజబాంతి వనబభవుడు. దైవవిశాకరముసంజ్ఞాచిత్ర కర్ణయు నాంధ్యహంసానవాచానములు. జ్ఞానోపదేశప్రాంబానిబ ముద్రికాని సృాణవాసనానిర్ణయములు. గానపరనసంభాషణాధ్యాప రచన. పతాకాకారత్నలక్ష్మీ చుంబన విటంక. ముద్రితభావ బసవహస్తనిధిలరా మ. లాంబుకణములదెల్పుటయందు మరియు॥ క॥ ప్రలకయు వీను లూనా ధము. తిలలాంహారు లినటుడుకపట ధృతి వేంషాస్యం. బలరులసరములు బూనుట. దెలుపనేహంసాస్యము ప్పుడే వేంద్రునతా॥ - - - - - -

౨౨ ఇకను హంసపక్షహస్తలక్షణము ॥ శ్లో ॥ సర్పశీర్షమున నంచకకని ష్ఠము వారని విహంసపక్షహాస్యంగివలన. బ్రహ్మించినది తవర్ణం బచ్చ్ని రా బాంతి ఖరతుడు బుంషివనెం ఛవుడు దైవ. మది శుద్ధ నాట్యమెం వాదయిం నులాంపవిద్యాబ్రతురప్రబుచంద్రికారాతపములు. సరసవధూబుయుస్తంభోవ దేశాబ్ధి బంధనము కరికాపత్రికములు. దత్తపుత్రుడు కాంగిలి దైర్యము రము.

పక్షిరెక్కలంనిలుపుటవాక్యాపాడియు. సాంశరూపమ్ము ప్పలకయుం కారిశ వగపు. వీరావిహాటుటయుం నుడెల్పవెలయు గృష్ణా॥ - - - - - -

౨౩ ఇకను సందంశహస్తలక్షణము ॥ శ్లో ॥ హంసాస్యమున మధ్యమము ప్రేలుబాంపిన సందంశము గువా. శియందు బట్టి. వరగారకాంతి విశ్వావసు బుంషియు విద్యాధరాప్సరయు మధిదైవము రయం. వల్మీకియు గుము ఖ్యాపవర్ణన లేఖనగ్రంథశోధనచిత్రకారణములు. సంగీతలాస్యదర్శన తిలాంబు నయా తిలక వకబ్ధాన కనకనికర్షణములు. ఖనన ఖడ్గతన్యగ్రావిష లక్ష్మి. దంతోసం దష్టతార్క్ష్య నిధానతువాన. వంశకము తర్కగామ ప్రికావుందవశన. నత్యాభా షణములు దెల్పు బనును మరియు॥ శ్లో ॥ పతాకికా యుతరత్నహారాలంబు బిందురశవాపవీక్ష్యతపులకాంకురములు. పుణ్యవేదికాంచితక్షణతు లాంఛనాక్షమయు కులసాంతలచ్చత్ర విలసనములు. యజ్ఞోపవీతరేఖాకా రవాసనాతలతికాం విబసన్ధలములు. స్పర్శవేదియు మనోభవములేద నుటయు గురిగింబుఘస్మం బుగుశిగివెండి. కాంచెమనిరెండుపదములనం చితెలుప. వెల్లిసందంశము లనునాం చితృపెంరగి. యుభినయం నంగదగుచా నలవనిలాంశన. నని మంషప తీశ్వరావనదనుబదమునా॥ - - - - - -

౨౪ ఇకను ముకుళహస్తలక్షణము ॥ శ్లో ॥ పద్మకోశమున దప్పక ప్రేళ్ల కొనలం గూర్చిన ముకుళము వాంయుం తనయుం వలన. గలిగె గువాం డు బుంషి కపిలవర్ణము సంధ్యాకిరణుడు వేల్పు సంకీర్ణబాంతి. యుదిగాంన నాటన్యముదన బాణప్రాణవాయుం భోజన దీనవచనరుచులు. పంచసం ఖ్యానిరూపణ బాలచుంబన దేవపూజాధ్యాన భావనములు. పద్మకలి కయుం బాపముగర్భముధనిష్ట. యునెడు పుత్రముసునాభిబునమగుటంన తులగిలిగింతలును దెల్పబనుతదుచిత. వంశపట్టదగువింతారియసురవైరి॥ - - -

ఇకను పూర్ణనాభహస్తలక్షణము ॥ శ్లో ॥ అలపద్మకోశంబునందన్ని ప్రేళ్ళ గాకల్పించినను పూర్ణనాభముగునను. నృహారియందు ప్పలి నృప బాంతియాదికవార్యముదైవము కుప్పవర్ణంబు బుంషియు. శార్దూలముని

యుదిచార్యకారణకం హాస్యాస్యాలకార్యదుర్భయములందు నాళాభింహాం
వియందు వరఖారీభనుభియందు కర్ణికారస్త్రీనోత్తరములందు దిట్టతనాము
దుగడ్డము బట్టుటందు దినములందును తలగిరుకొనుటయందు నమరుసా
విత్యవాశ్రయు యభినయించవలయునుగు శాంభరాపవరాణాభిరామ॥ — — ౨

౧౪ ఇకను సింహముఖ హస్తలక్షణము శ్లో॥ అలపద్మవా॥ అంగుష్ఠము
నుమధ్యాంగుళకము నకుమన్యకాన లక్ష్మీతర్జనికనిష్ఠ వులు జూపినను సిం
హముఖమగు దక్షిణది వలన బొట్టున భంపినలంవతెల్పు. మైస్త్రత్రిరు
జాతి భవ్యదధీశ్వరుడిది సంకటములా వరాపరిమళములు. మంధవాసిస్ప
రముంగళనాన్ని సంహాసన వైరాగ్యసంధానములను దర్భచలాగ్ర్యహా
లికార్థిర్యకలశ. వృషభకంఠీరవములను వినుటయును. నయంబుగాంది
ల్పుటకు జెల్లునభినయములు. ఖండితాసురజాలరాంభవన్యాలు॥ — —

౧౫ ఇకను తామ్రచూడ హస్తలక్షణము॥ సు॥ నెరపతాకమున కనిష్ఠ
మంగుష్ఠము కొరిదిగా భూర్భిన తామ్రచూడమగును. కృతులయందు
వృత్తిశతమనుజ్యదల బంపినంయవర్ణము దేవజాతిగురుడు. దైవవిరా
హాస్తంబు తార్కిక కుక్కుటములు శోధనమును కాపగుణము.
మండు వేదములు త్రిపురార్తులు లోకత్రయంబు శూలములు త్రికారా
టాచలంబు. లక్షణపులు జిహ్వాటయు ప్రణయంబుగాన. వర్ణభేదంబు
ఖ్యాతిని నాప్పేన శిరం. ఫలకము శికించుటయు నను ఏయకుపెల్లా. దెలుపజెల్లు
ను నయమును బలజూనయనా॥ — — — — — — — — —

౧౬ ఇకను పల్లవ హస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ మపద్మకోశం బవాప్రివృ
త్రమునగద్రిప్పనలపల్లవంబగు హాంరికలమున. జూనియింపగంధర్వజాతి
పంచకాంవి యులవసంతుడు బులిబులబావితత్రు. దధిదైవ విందిభూహ
గాంభరమాంధ్రుర్యనవనీతవికచాంబునర్తనములు. సాధుపచనయూప
సౌందర్యదుర్గసాధాగ్రపట్టణాదిరమా్పదములు. తాశనలచిత్రక

ములమున్తకకిరీట. సాఖిశాఖాఘనస్తనచయములెల్ల. దెలుపజె
ల్లును తదుచితకలనలరసి. యభినయించు బమత్కారియనుసుర శైరీ॥ —
అసంయుత హస్తములు ౨౮ సన్నిహస్తభేదములు — ౪ — వెరసి హస్తములు ౩౨
సంపూర్ణము॥ ఒకచేతబూపగలహస్తములు — ౨౮ — లోనుత్పత్తియయు
గువిత్త్రహస్తములు — ౪ — నన్ని — వెరశి హస్తములు ౩౨॥ — — — — —

శ్రీమతే హయగ్రీవాయనమః॥ — — — — —

సంస్కృతశాస్త్రమును తాల్యకాంగుల హస్తానంతరం — ఆలపద్మహస్తము
దీనరాలేదు. యిందులోపల్లవహస్తమొకటి సన్నిహస్తభేదములవలనను
త్పత్తి హస్తములు ఆరున్నక్షత్రయును న్నది — ఇవి సంస్కృతమున లేదు॥ —

శుభమస్తు —

పుష్పపుట హస్తలక్షణము॥ శ్లో॥ వరుణానర్పశిరోయుగంబు నిలపార్శ్వ
బందుగపార్శ్వకరంబుఁ యుంపుష్పపుటంబు కిన్నరవిభుండవై ల్పుయూహస్త
ములర్పరపుష్పంబులిధాన్యములును ఫలప్రాంతాదులర్భించుటందురహం
గ్గికొనుటందు దెల్పనిగొందు సందగిరివాత్యులా॥ — — — — — —

ఇకను అంజలి హస్తలక్షణము॥ చ॥ చెలగు బతాకయుగ్మమెలగిజే
ర్చినంబులిహస్తమిందుకు. తలమున త్రీపాలుదధిదైవముగు నిని
రంగ కారణాంబుల కుప్రణామ్యమున్నయముంబులి శంభునిరూపణాం
బుమైపాలు పునుధ్యానముకు విరహాముందెలుపందగునందినందనా॥ —

చతురశ్రము హస్తలక్షణము॥ చ॥ వరకటకావుముఖద్వయము
వక్షముకెదు పెంచి పట్టినం. ధరచతురశ్రమంబులగు దైవము రాఘ
వుదీకరంబు చామరములు ప్రాంతుడి కేమణిసామంచితహారములూ
నుకిరిబక్కెరినటనంబులుందెలుపగాందగు మాధవజెప్పకేశవా॥ — —

త్రిపతాకస్వస్తిక హస్తలక్షణము॥ చ॥ ఘనత్రిపతాకలూని
మణికట్టులతోగాస్వస్తికంబు జేసినత్రిపతాకస్వస్తికము జెల్పి

గునిందు కథీశ్వర తత్ప్రశస్తైం. యొనరున భంబుదీని వినియోగము కల్పిక మున్నతంబు చెందును గిరిశృంగ సాధ్యములు దెల్పదగు౯ ధరరాఘవేశ్వరా.. - - - - - - - - -

ఇకను పతాకస్వస్తికహస్తలక్షణము.. గీ.. స్థిరపతాకయుగంబు స్వస్తికముడగ బతాకస్వస్తికము గు(బ్ర)వశ్యాదైవ మిందు. బలధి మకరియుతార్థి చంచలలు తరువు. లబ్ధి విశ్వీర్ణ మును జెల్లునద్ధి శయనా.. - - - -

ఇకను స్వస్తికము.. గీ.. కర్తరి యుగంబు తగ స్వస్తికము గబేయ. కర్తరిస్వస్తికంబగు కార్తికేయుం డిలవిదైవము నీవినియోగమెనయు. కొమ్మలారును టనగములరెనె విష్ణుకృష్ణా.. - - - - - -

ఇకను డోలాహస్తము.. మ.. పరవిహల్లాస గతిం బతాకయుగళిం బార్శ్వంబు లంబాంచితం. ధరడోలాహ్వయహస్త మిందు కెలబు౯ దైవం బగు౯ వాణియా. కరమాలస్యవిషాదాలసప్రమదశ్శోఖలాస్యేషామునా ఖలేమువాం బరగు౯ లీలలు మార్గనాట్యములు దెల్పం జెల్లు గౌరీహలరా.. -

అవహిత్థహస్తం.. చ.. అలశుకతుండముం తెయుంరముం గందలిపక్షల చక్కి చేర్పుము౯ యిలదెస బాబ్బనంత నవహిత్థకరంబు వృకుండు నందనం. డలరును దైవమై యుండి మదావమ లీలలు దేహంకార్శ్యదుర్బలములు నార్పులుస్నటన పద్ధతి దెల్పదగుంబు నార్ధనా.. - - - - -

వర్ధమానహస్తము.. గీ.. తాలగక నైపార్శ్వన్యస్య ముఖ్యాధోముఖములు. హంసపక్షంబులాలజిన నది యొంవర్ధమానవివహెల్పుహాసుకి దానవేంద్ర. నురముంజీఖిన వృహారియుం దానరు కృష్ణా.. - - -

ఉత్తానవంచితము.. గీ.. వెలయు త్రిపతాకములు భుజంబుల నెరయుచు. వించబట్టినను త్తానవంచితంబు. విష్ణు తద్దైవము చ్యుతవిగ్రహముల. నురలబుట్టు పువిధి దెల్పబరగు కృష్ణా.. - - - - - - - -

కలశహస్తము.. క.. వరినర్ధచంద్రకరములు. కడునెదురుగ బట్టి

నపుడు కలశకరం బింద్రుడు దైవం బిదికలశం బడరుం ట భూంచారినటనలం దమరుం హరీ.. - - - - - - - - - - -

పక్షవంచితము.. గీ.. కరమెనయు నర్ధచంద్రములు కటితటముల. బెట్టిపట్టిన పక్షవంచితము దనరు. భవుని తద్దైవ మిది పక్షిపక్షములను. విరుదులౌం డనము నను దెల్పబరగు కృష్ణా.. - - - - - -

ఉత్సంగహస్తము.. ఉ.. రంగలర౯ యరాళములు రంబున స్వస్తికరీతి బట్టను త్సంగకరంబు గాతము డుదైవము గు౯ యిది యాదరంబు నుప్పాం గుటబిగుస్నహావిధము౯ కుచశౌపనము ప్రియుంబు నాలింగనరీతి సాధ్యము చలిందెలుపం దగు రాధికాధిపా.. - - - - - -

చిత్రోత్సంగహస్తము.. కా.. పాత్రంబై మృగశీర్షయుగ్మము నుప్పాసాఖిము౯ బేర్చిన౯. చిత్రోత్సంగకరంబు చాద్ధుడగు నెమ్మిం దైవ మీహస్త మిం ద్ధాత్రి౯ చాద్ధుని జెప్పనెంపుం నెకహస్తంబె త్రివాళీవృత్తమై చిత్రంబౌ క్రీడ బేర్పిని గుబుశుకంబెందు౯ యిగస్యందనా.. - - - - - - -

తిలకహస్తము.. గీ.. గరిమ త్రిపతాకము నను సమ్ముఖముగనెదుట. బేర్చిపట్టిన తిలకమౌ చెవ్వు దర్థి. దైవ మిది తిలకము ములను సుగంధప్రసవచయము ప్రహ్వంబులి యుం దెల్పబను ముకుంద.. - - - - - -

నాగబంధహస్తము.. సర్పశిరములు ముంచే తి చక్కి పొడవుగా గస్వస్తికమెంనరింప నాగబంధము గును శేషుడు దైవమిందలరు పొద లధర్ప కారశరగబంధములద్దగు ముకుంద.. - - - - - - -

వైష్ణవహస్తము.. చ.. అమరు బతాకహస్తయుగము దవిబాట్టి నప్రేక్షయుక్తభావము తగగూర్చిపట్టిన వైష్ణవహస్తము దైవమిం దిరారమణుండు నిందు బృందము విరావము మందము క్రిందు చక్రవాక ముకవదంపతి తత్వము గిగాంచు విధంబును జెల్లు మాధవా.. - - -

కపోతహస్తము.. చ.. తనరిన యంజలి౯ తుదమెందళ్లు విడి౯ కది యించి యంతరంబున విరళంబు చేయుగ కపోతము దైవము చిత్రసేను డిం

గుణిందుకధీశ్వరత్వమై. యొనరు నభంబు దీనివిని యోంగవుంకల్పక వున్నతంబు చెందును గిరిశృంగసాధవులు దెల్పదగు ధరరాష్ట్రవేశ్వరా॥ - - - - - - - - - - - - -

ఇకను పతాకస్వస్తికహస్తలక్షణము ॥ గీ॥ స్థిరపతాకయుగంబు స్వస్తికవిధగ బతాకస్వస్తికము గు బ్రహ్మదైవమిందు. బలధి వుకరియుతాళ్ళి చంచలలు తరువు. లభ్రవిస్తీర్ణమును జెల్లు సద్భిశయనా॥ - - - -

ఇకను స్వస్తికము ॥ గీ॥ కర్తరీయుగంబు తగ స్వస్తికము గచేయ. కర్తరీస్వస్తికంబగు కార్తికేయుండు లవిదైవము శివి నియోగమెనయు. కొమ్మలారు నుటనగములరెన విష్ణుకృష్ణా॥ - - - - - - -

ఇకను డోలాహస్తము ॥ చ॥ పరవిరాల్లాసగతిం బతాకయుగళిం బార్శ్వంబులం బాచినం. ధరడోలాహ్వయహస్తమిందు కలబుదైవం బగు వాణియా. కరమారాలస్యవాదాలసప్రముదశేఖలక్ష్మీహాముగా ఖలేము హింబరగు లీలలు మార్గనాట్యములు దెల్పం జెల్లు గరీపాలకా॥ -

అవహిత్థహస్తం ॥ చ॥ అలశుకతుండములేయురము నందలి వక్షల చక్కిజేర్పుచు ఁయులదేన బాభనంతనవహిత్థకరంబు వృకుండు నందనం. దలరును దైవమై యుంది మందావాంవలీలలు దేహంకార్శ్య దుర్బలములు సూర్పులు స్నటనపద్ధతి దెల్పదగుం బునార్దనా॥ - - - - - -

వర్ధమానహస్తము ॥ గీ॥ తాలగకనై వ్యస్త వమ్మయిఖాధోముఖములు. హంసపక్షంబులాలలపనదియె వర్ధమానమౌను వేల్పు హంసకిదానవేంద్ర. సురవంచి పిచ్చినవృవారియందానరు కృష్ణా॥ - - -

ఉత్తానవంచితము ॥ గీ॥ పెలయు త్రిపతాకములు భుజంబులనెరయంచం. పంచబట్టినను త్తానవంచితంబు. విష్ణుదధిదైవము చ్యుతవిగ్రహముల. సురల బుట్టువు విధిదెల్పబరగు కృష్ణా॥ - - - - - - - -

కలశహస్తము ॥ క॥ వదినర్ధచంద్రకరములు. కడునెదురుగబట్టి

నపుడు కలశకరం బింద్రుడు దైవం బిది కలశం బడరుంట భూంచారిసటనలం దమరు హరీ॥ - - - - - - - - - - - -

పక్షవంచితము ॥ గీ॥ కరమెనయు నర్ధచంద్రములకటితటముల. జేర్చిపట్టిన పక్షవంచితము దనరు. ఖపుదిన తిదైవమిది పక్షిపక్షములును. విరుదులాండోనమును దెల్పబరగు గృష్ణా॥ - - - - - - -

ఉత్సంగహస్తము ॥ ఉ॥ రంగలరయురాశములు లరంబున స్వస్తికరీతి బట్టను త్సంగకరంబు గాంతముడు దైవము గు యిదియాందరంబను స్వాంగుటబిగుస్సహావిధము కంచకశివనమ్ము ప్రియంబునాలింగనరీతిసాధ్యము చలిందెలుపందగు రాధికాధిపా॥ - - - - - - -

చిత్రోత్సంగహస్తము ॥ సా॥ పాత్రంబై వృగశీర్షయుగ్మమును వైపై సాఖిము జేర్చినన్ చిత్రోత్సంగకరంబు చాదుడగు నెవ్వాండైవవిరావహస్తంబిద్ధా త్రిశ్చాద్దుని చెప్పనొప్పును నెకహస్తంబెత్తి వాళ్వృత్తమై చిత్రింబెక్కిటు జేర్పబిగ్గుబ శంకుంబెందు యిగస్యందనా॥ - - - - - - -

తిలకహస్తము ॥ గీ॥ గరిమ త్రిపతాకము సనవమ్మయిఖముగనెదుంట. జేర్చిపట్టిన తిలకపతాం బిష్ణుదర్ధి దైవమిది తిలకము సుగంధప్రసవచయము వృహార్పంబులియం దెల్పబను ముకుంద॥ - - - - - - -

నాగబంధహస్తము ॥ సర్పశిరములువుంచేతి చక్కి పాడపు గాగ స్వస్తికమొనరింప నాగబంధమగును శేషుడు దైవమిందలరు పొదలదర్పణశిరగబంధముల్దగు ముకుంద॥ - - - - - - -

వైష్ణవహస్తము ॥ చ॥ అమరు బతాకహస్తయుగము౦దవిబొట్టి నప్రేక్ష యుక్తభావము తగ గూర్చిపట్టినను వైష్ణవహస్తము దైవమిందిరారమణుడు నిందు బృందము విరావము మందము క్రిందు చక్రవాకము కవదంపతిత్వము గిగాంచు విధంబును జెల్లు మాధవా॥ - - -

కపోతహస్తము ॥ చ॥ తనరిన యంజలిం తుదమెందళుపది కదియించి యంతరంబున విరళంబు చేయగ కపోతము దైవము చిత్రసేనుడిం

దానరుపనుల్న తీపురుషయుక్తము ఫాళకయునంటీ పుష్పమెంత్రిస్తునచలి నారికేళము తిశ్చౌష్యము నుక్షిలబల్లు శ్రీవాశి॥ - - - - - - - - -

కర్కటకహస్తము॥ చ॥ అరుదుగ పూర్ణనాభయుంగశాంగుళిరం ధ్రముసందున నిప్పెప్పిరపు గగూర్చ కర్కటకమందు కుదైవము వానదే వుడీకరము విలానబ్బంధ యాలు కర్కటకంబునం బంతవిగ్రహశీకరము ను శంకు బానవెటికల్పిరువన్ని వినియోగమంచున్ బైతా॥ - - - - - -

కటకవర్ధమాన హస్తము॥ గీ॥ రెండుకటకాముఖంబులు రెండు స్వస్తికంబానర్చినదికటకాప్రవర్ధమానమందుండు దైవము లయు విధివిధాన చింతాభయంబులందు దండలాసృబుక్షిశౌనృత్యములయం దుబనుమకుండు॥ - - - - - - - - - -

గజదంతహస్తము॥ చ॥ సరవి సర్పశీర్షములు సందిళులందగ స్వస్తి కంబిలక్షి ధరగజదంతహస్తమగు దైవ వెంగింబర హస్త్యాకారం బురు వగు కంబము తేశిలలు సూనుటపట్టుటనిందు మాటనుబ్ధరము నుహస్త దంతములు దెల్పదగుక్షి యరుదు వంశవర్ధనా॥ - - - - - - - -

విశిష్టహస్తము॥ చ॥ వెరవుగ మందు నిల్పనకవిత్తము పై మకుళం బువంచినక్షి ధరణిని విశిష్టహస్తమగు దైవము తుంబురుడిందు సత్యముక్షి కారత యులింగపూజనము గౌష్యము శాస్త్రపదార్థసంగ్రహాన్ని రణముద్ధైర్యగర్వములు వెనాస మునున్నివి నియోగమువ్వ్యైతా॥ - - -

మకరహస్తము॥ చ॥ పరువదిశనర్ధచంద్రములపైని యునుంబిదాను వాట్లుప్రేళ్లు పెంపరయుగ దబ్బినన్ మకరహస్తము దైవము వచ్చుదేవు డీకరము నకున్మలగాదన వంగాధ నదీప్రవాదము చ్యనక్రకేసరి విదక్ర పంబులు విశాచరుడున్నివి నియోగమచ్యైతా॥ - - - - - - -

వల్లభాయిత హస్తము॥ గీ॥ శిఖరహస్తంబుపైని పృగశీర్షకర ము నెనరుంబట్టిన వల్లభాయితకరముగు నతనుదధి దైవమందున్ స్తం భాధికారహ శుభపరిణరతాదులునుదెల్పనెనరు గృష్ణ॥ - - -

దగున్మరాంతకా॥ - - - - - - - - - - - -

అవహిత్థవక్త్రములు॥ గీ॥ కటిబతాకవస్త్రలంపాడవ్పుగా సద్ధి ప్పవే సక్రిందునవంపనవిత్థవక్త్రములగు దేశీయునటనలు వెంబది యుడన దురుసంలిరుంగింప బెల్లునిందునవముకుంద॥ - - - - -

సూచ్యాస్యములు॥ గీ॥ ఉరము పయునుంచి సూచికకరము నెం కటి సారిదినిరుదెస బూచినసూచి కాస్యములగు నిబూడుమ నియెండు పలుకు విరవము లనటంబునిందు వినియోగమగు ముకుంద॥

రేచితాలు॥ గీ॥ హంసపక్షంబులందెప్పిత్తాయుంతమంగము దుబూచిన రేచితములగు నిందు చదువబదివింపదగినట్టి సకలకథ లు చిత్రఫలకంబులును బూపబెల్లుగృష్ణ॥ - - - - -

అర్ధరేచితములు॥ గీ॥ వెలయు రేచితములనపవేష్టితముగ నెం కకరము బట్టియొకకరంబాగినురంబు చెంతనెనరంగునర్ధ రేచితము లిందు కల్లరి నిబంబు దెలుపుట బెల్లు గృష్ణ॥ - - - - - -

నితంబములు॥ గీ॥ తగు బతాకంబులపవేష్టితము గనంస్థంబు శిర ములందుండి కటినిచేర్చిన నితంబములగునిందు విపవశమున లసంటియు ను నదస్పితము ధైర్యమును బెల్లు నబ్ధిశయన॥ - - - - - -

పల్లవములు॥ గీ॥ డంబవిరాటపతాక యుగ్మంబు మణి బంధముల ద్రిప్పుదనుకపార్శ్వమున సుస్వస్తికముగ బట్టిన పల్లవము వం రునిందు నెందుకానట యునివాంతములానరు గృష్ణ॥ - - -

కేశబంధములు॥ గీ॥ రేచితపతాకయుగ్మంబు రెండుదెసల నుం డి కుంతలములచాయనెలయు బూప కేశబంధంబులగునిందు గెర లు కురులు నశనటనలు యోగనిష్ఠలతరేఖ చేప్పదగ్గుంటయును దెల్పబెల్లు గృష్ణ॥ - - - - - - - - - - - -

కరిహస్తము॥ గీ॥ గరిమచే విదిత గటకాముఖమ్మునిది. సర్ప
శిరములచాయగా జాచిపట్టి. ఇలను కరిహస్తమగు నిందు విలుదివి
యుంట. చక్రమాడుటి బడవేటు బనుముకుంద॥ - - - - - - -

త్రిపతాకపక్షవంచితములు॥ గీ॥ సరవి త్రిపతాకములు కటిస్థలము
లందు. దనరబెట్టిన నవి త్రిపతాకపక్షవంచితంబగు నిందు దయించు ఘూ
రు. యగు గమభేదాతిశయము నందగు ముకుంద॥ - - - - - -

పక్షప్రద్యోతకములు॥ గీ॥ పక్షవంచితముల బూచుపగిది నెదుట. బరు
వడిగ త్రిప్రోచిపట్టిన పక్షప్రద్యోతకములందగు నిందు నగాధర దియం.
సాదిభరాశిన భినయింప నమరు గృష్ణ॥ - - - - - - - - -

దండపక్షములు॥ గీ॥ బాలకతావహంస పక్షలతాకరములు.
నురము పక్కలనెం కటివారల్వి కటినెనయ. బట్టిన దిదండపక్షములే
ఖావిభీవిలాస యనాసాదులిందొప్పు వాసుదేవ॥ - - - - -

గరుడపక్షములు॥ గీ॥ కరమరయ నర్ధచంద్రమ్ములు కటితటముల.
నెందొ కటిమీందు వెనకయైయయ్యు బార్శ్వసారితము బేయ గరు
డపక్షంబులందు. గమన లీలానటనరీతులమరు గృష్ణ॥ - - - -

ఊర్ధ్వమండలాలు॥ గీ॥ బగతినెండ్రాండు మండలంబుగ పతాక.
యుగళము నుదుటిదెస బట్ట నూర్ధ్వమండ. లంబటందురు నివిరాం
తులను గణింప. గౌతమానుతిదెలుప చేర్ఞాను ముకుంద॥ - - -

పార్శ్వమండలాలు॥ గీ॥ ఇక్ష్వాగన నూర్ధ్వమండలహస్తయు
గము. పక్కలను జాపగా నది పార్శ్వమండలంబు లిందవి కింకిణీరవము
చక్రవాద్యములు దెల్పబెల్లినవాసుదేవ॥

ఉరోమండలములు॥ గీ॥ పార్శ్వమండలములు రామ్మునంబెనెదు
ట. భ్రమితమొందను రోమండలములటండ్రు. చలము కాళ్పమహాయ
యుబలదరము. నిందు విభిరాంగమంగు ముచుకుంద వినుత॥ - - -

రతరావిందహస్తము॥ గీ॥ కడు సరాళము ముకుళయుగ్మము ప
తాకహస్త విరళము చిట్టిన యుట్టికరము. త్రీతి రతారవిందమిందు కుర
తియొద్దిత. ఇందుచాక్షి తబంధము బ్బిందు నృపహరి॥ - - - - - -

సంయుతహస్తాలు ౨౪ సంపూర్ణము॥

Doubtful

ఇక సర్వాంగాభినయలక్షణం॥ శీస మాలిక॥ తగుపతాకమున
పాదంబులాగు దిక్పాలురు ముష్టిహస్తమున వక్షస్థితమునను. బంధులు
సరి యర్ధచంద్రహస్తమున కెకాశమప్పయి తాదలతె కరికరమున.
పరకటకాముఖకరమున దత్సంధియలగు దస్థలము హంసాస్యమున.
పిరుదులర్ధశశాంకకరమున వెంధ్యంబు. మృగశీర్షకరమున వృషణా యుగ
ళి. త్రిపతాకమున మధ్యదేశంబు ముష్టిని. ధరణధరోము ముఖకపోతమునకు
చ్రి. శుకతుండమున వశులయ్యాచికమున నాభిపరగు నాంగారు సర్పశిర
మునను. స్వస్తికమున రామ్ము చనుపెను నల్లుకుళంబున నుపద్మకోశమున
నుకుచములు. కపర్ధశశాంకకరమున కంఠంబు ముష్టిని చుబుకంబు ము
కుళమునను. బడ నర్ధచంద్రహస్తమున చెక్కిలి త్రిపతాకకరంబున దంతపం
క్తి. శుకతుండమున నాసనాసాచీమఖుంబున సందంశమున చెవులసరవి పెద
వి. చాంట్కలు కనుబొమలు సూచీముఖంబున. నళికర్ధిపతాకహస్తము
నను. తలముంగురులు త్రిపతాకంబునను కేశపాశము లర్ధశిఖరహస్త
మున. నలపల్లవంబున బలుకేశబంధంబు. కర్తరిని మనోవికారచయము.
సుగుణంబు ముష్టిని యముసూచీముఖంబున తగుపల్లు వెల్లసందంశమునను.
ధరము కుళ త్రిపతాకబాణాకరావ. శులనుస ఖంబులు దెలుపదగును.
సరని నెంచంగ సర్వాంగాభినయంబిది. బాంధవాభినయమేర్పడ గణింతు.
సవపేష్టితంబైన హంసాస్యంబునను. మృగశీర్షమును బట్టదగు బునని కి. తం
త్రి కిశిఖరహస్తముపెల్లుకర్తరీ. హస్తంబు దగు శారదారావళులకు.

నక్షత్రమాలదెల్పనమరునముకుళ.హస్తంబు తెలిసెనభనసర్పశిరము.
బావమరందులభావింపనింపొందు.సందంశమునసర్ధచంద్రకరము.పెనరు
పొందినబంధుజనములనాచింపకరమైసంగుబతాకకరయుగంబు.ప్ర
సాక్ష్యరునిదెల్పబరగునుశిఖరంబు తగుభార్యనెరుగింపవ్యగశిరంబు.
నల్లునిగణింపముకుళంబుబెల్లునిటుల.భరతమతమునవిరమైనతెరగు
లరసి.యభినయించెదుసగవిచారినదివింపారి.వరసుగంధావరాము
రావరాంవిరామము॥ - - - - - - - - - - - - -

ఇదిహస్తాంగాభినయములుసంపూర్ణము॥ -

నృత్యశాస్త్రములలక్షణము॥-

ఊర్ధ్వపత్రాలు॥ జనరక్షేవిచుచుమాంసపక్షములుక్రిందకాక్రిందకటికి
బొందుచుట్టినసూర్ధ్వపత్రములంద్యనిందుదగుదాటికేతాళవృంతంబు
గృహ్యసన్నివేశంబరితాపమెందుటయుబగుంబాలునగ్గించులాలన
ముంగాలియుగుంతముంగానుటదెల్పుంబెల్లుగరిపాలకా॥ - -
తలముఖములు॥ క॥ రామమ్మకెదురుగనునూర్ధ్వప.తమ్ము
లువిరళముగజేయుతలముఖములగుకే.నమ్మతికిమ్మగునాశ్లేష.
మ్మునమూర్ధళమునందుబనుగరివిందా॥ - - - - - - -
విప్రకీర్ణములు॥ గీ॥ ఎనయుస్వస్తికహస్తంబువెడయుజేయు.
విప్రకీర్ణకరంబునాపెలయునిందు.కలితచేలాంచలంబులుకంప
నములు.దెలుపబెల్లునవినియోగమెలవిగృష్ణ॥ - - -
అరాళకటకాముఖములు॥ చ॥ గరిమనరాళహస్తకటకా
ముఖయుగ్మముస్వస్తికంబిడేకరమురుదానరాళకటకాముఖ
హస్తములంద్రుబిందువిస్ఫురణాముబారనాకుమదుంపములగని
చ్చుటపొచ్చుమెచ్చుటలెవరశిఖికేలుబానుటయింమంతయుదెల్ప

ఊరోపార్శ్వమండలములు॥ గీ॥ ఆయురోమండలములురా
ష్ట్రరయుచాయు.వెంకటప్రిప్పంచువెదుటమరాకటిబాపె.నదియు
రోపార్శ్వమండలరిలందుదనరు.తురగశిక్షయువల్లితాడులుమకుంద॥-
ముష్టిస్వస్తికము॥ గీ॥ ముష్టికరములనుదరంబుమైనయబ్బెర్రి.
స్వస్తికముచేయునదిముష్టిస్వస్తికముగు.పాణగుచిరయోగమిందుకు
పోకముదియు.తాల్మిభగునందనందనముకుంద॥ - - - - -
ముకుళస్వస్తికము॥ గీ॥ ముచికిస్థితిప్రవృత్తితముగముకుళ.
హస్తములుస్వస్తికంబిదనియిముకుళ.స్వస్తికంబివిదశసంఖ్యలు
లజుముకుళ.ములునభినయింపబెలునుమురవిరోధి॥ - - - -
ప్రయుక్తలపల్లవములు॥ గీ॥ ఎలయునలపల్లవంబులుద్వెష్టి
తముగ.బరగురెండాకసరిగాగనురముసరస.బట్టినదియెప్రయు
క్తలపల్లవముగు.స్వనకములకాంచితములందుబనుముకుంద॥ - - -
ఉల్బణములు॥ గీ॥ బనరునలపల్లవంబులుపెక్కసరిగనెనిగిడి
యుబేర్చిపట్టినసుల్బణమ్ము.లనగదగునిదిలాశిచనవనబుములునున
లరుగుత్తలునెరుగింపనలరుగృష్ణ॥ - - - - - - - - -
క॥ శ్రీకాంతాపతికరుణాసాంకల్యతభరతసారసంగ్రహ
మునవా.క్రిష్ణకరుడుచిల్లకారిదివాకరుడానరించెశాస్త్రగర
లక్షణములే॥ - - - - - - - - - - - - -

ఇదిఅసంయుతహస్తములున్ను.సంయుతహస్తములున్ను.సర్వాం
గాభినయములున్ను.భావాభినయములున్ను.నృత్యహస్త
ములున్నుసంపూర్ణము॥ శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు - - - -

క॥ శ్రీరామ నీదు కృతి ద్యైంసారంబగు భరతసారసంగ్రహమున వేంలా రయున యుత శిరోభేదారూఢక్రమములకంనంనయుము గణింతుం౯॥ – –

ధూతశిరస్సులక్షణం॥ ఉ॥ చాంతురివిారశీర్షములరుచాయులక్కై యొకసారిబాంచినంధూతశిరంబటుండ్ల విబుద్ధుల్లిహింతద్భినియొంగవతావియోగాంతతఖేదభావములునద్భుతమున్న దిరాణిరీతిసంబాంతమదాలసంబులిరువక్త్రిగనుంగొానంటులేరఘురాండ్లవారి॥ – – – – – – –

విధూతశిరస్సులక్షణం॥ క॥ అలధూతశిరము పెనరంబిలగదలించిన విధూతశిరముగునందుం॥ గలుద్రాంవినమానవునిం॥ చలి[illegible]బ్బిరభయములుదెల్పబునవనమాలి॥ – – – – – – –

అధూతశిరస్సులక్షణము॥ క॥ వినుదెసనెంకపరిపెంగము॥ చిననునధూతంబునందుబెల్లుతనయుదతె. తనగర్వబలాదులు నింతని దెల్పుటనందు వినుటలంబుబునాభా॥ – – – – – – –

అవిధూతశిరస్సులక్షణము॥ క॥ శిరమొకసారివణంధరనరయు గలిక్షేత్రాలునదియొయువిధూతముగు౯. నెరసంబాసిగుబుళుకుం. దిరము నివియుబెల్లునందుదేవేంద్రనుతా॥ – – – – – –

కంపితశిరోలక్షణము॥ గీ॥ ధరణిశినాకనమునుబూంచిత్వరితగతిని. శిరముగదలింపకంపితశీర్షమందు. కినుకనుడుప్పుటపరుబ్బాక్రి వినుటబెదరణెయుంటయు రోషవిార్ష్యంబుబెల్లుగృష్ణా॥ – – – –

అకంపితశిరోలక్షణము॥ గీ॥ మహింనభంబునక్కరెండుమార్లు శిరము. నూంచినకంపితంబగునెరులదెగడు. మహింయుంశాల్లి సవిారపవాంవాంనమునను. చిత్రవృత్తియుంనందొాప్పుశ్లేషశయున॥ – – – – – –

ఉద్వాహితశిరోలక్షణము॥ గీ॥ పంబదగనెక్కపొరియూర్ధ్వంబుగాంశిరంబునెత్తినను దువ్వాహితంబటుండ్ల. కంబుకంధరపెంచిటికార్యంబులున్నతంబునిదిదెల్పుటకుబెల్లునంబుబాక్షా॥ – – – – – –

పరివాహితశిరోలక్షణము॥ గీ॥ తిన్నగాంతలపెనుకకుంద్రిప్పియొక్క. పరుసద్రిప్పినదిపరివాహితంబు. ప్రియమునయమ్ముకులాంస విస్మయవిధములు. నందువినియొంగమెంతగునందతనయా॥ – – – – –

అంచితశిరోలక్షణము॥ గీ॥ ప్రేమనికనుంజారునుబందాన భుజమునాపన. శిరముపంచిననంచితశీర్షమందు. పెావపంచింతామయముమ్మిలంమూర్ఛలధికసార్వభౌమముమ్మలు నపబెల్లుకంతుజనక॥ – – – – – –

నిహంచితశిరోలక్షణము॥ గీ॥ భుజయుంగంబులు శిరమునపొందపృగాంగ. నెత్తినంచనిహంచితంబందు చెలుల. వింలుప్రకాశతయుంకధలాంలకింపు. విధమునశ్రోధాదులంపబెల్లుకంధరధారి॥ – –

పరావృతశిరోలక్షణము॥ క॥ వెనుకదెసకయుం శిరముద్రిప్పి నను పరావృతముదీనవిముఖములుకబు. గ్రుసచిడిముడిపెనువక్రింగనుగొంనంటయుబెల్లురాధికావ్యైదయేశా॥ – – – –

ఉత్క్షిప్తశిరోలక్షణం॥ క॥ వినువీధిబూంచినటులెత్తినశిరముత్క్షిప్తమందుదివినతుగణాముతే. యునచంద్రులబూంచుటపాంథ. వనంటయుగమువెగానననుటలనువెంపుదువాంశీ॥ – – – – – – – –

అధోముఖశిరోలక్షణము॥ క॥ ఇలబూంచినచందంబున. తలవంచనధోముఖంబుతగునందద్భిసి. గ్రాలయుటచింతయుద్రెంక్కుట. లిలవిూకైనిరయొంగమరయుణీశసవహయా॥ – – – – – – – –

లోలితశిరోలక్షణము॥ చ॥ కనుగవయుంౕనివాలితముగాం దలవాంచినలోలితంబునైదనరుశిరంబునందుకలుద్రాంవికలంగిన వాంని నిద్రవింప్పనదగువాంనిదెల్పుటయుంమవ్బార్ఛయుదీనతయుక్ గ్రహంబుశోకినవిధముసదాలసమెంగిక్షైవినియొంగమురాఘవప్పీక్ష్వరా॥ – – – – – – – – – – –

ఇది శిరోభేదలక్షణము సంపూర్ణము॥ – – – –

దృష్టిలక్షణము -

పార్శ్వగతదృష్టి॥ క॥ అనువుగ నొక పార్శ్వమువంక దిశ. గనుంగొనగా చూపు పార్శ్వగతదృష్టియగు నీ. కినుక నొక కెలకు బారంచుట ప్రణయములు కన్యాబ్జ మిందు బరగు ముకుందా॥ - - - - - -

యాతదృష్టి॥ క॥ ఇరుగెలకులందు నిరువారరుదుగ గనుంగొన్న యాతమను దృష్టియగు నీ. యిరు దిక్కులం గనుంగొనుట వెదరిబూచుటలందు బెందు దశరథతనయా॥ - - - - - -

నివాలితదృష్టిలక్షణము॥ క॥ కనువంచి నను నివాలితమనందృష్టియొటం దృన్నిందు నాయానవిధం. బున నిదుర నాక్ర దుస్త్రాత. మునుధాన్యము వారవశ్యమునం బెల్లె వారీ॥ - - - - -

ఊర్ధ్వగతదృష్టి॥ క॥ మినుదెసబూచిన లోచనములు నూర్ధ్వగతలంబ టంద్రు మార్చారంభం. బున నున్నతంబున రవాత్రను చంద్రాదులను దెలుపదగు నిందు వారీ॥ - - - - - -

అధోదృష్టిలక్షణము॥ క॥ తనచరణంయగ మవుదప్పక. కనుంగొనుటయధస్థలంబు కడు విన్నదనం. బున నాత్మగనుట తలవంపును సిగ్గును దెలుపనిందు నారందు మకుందా॥ - - - - - -

ఉన్మీలనదృష్టిలక్షణము॥ క॥ కనుదమ్ముల్మరి రెప్పపాటి దక చూకంబుక్రగా మొందుబూచిన నున్మీలన మిందు నద్భుతము బలె చేడ్పాటుమ్మై యున్న మించిన కోపంబున లక్ష్యము జ్బలను లక్ష్మీ సోదరుం సుందరాంగు నిరీక్షించు విధంబు దూరగతి కోర్కు దెల్పుటాప్ప కేవారీ॥

కంపము॥ మ॥ పలుమారుం గనురెప్పపాటున బులింపంబేయుకపంబు నింతులు శృంగారమున కంపమునం బిలియు నృత్యంబున్ని కిలాతటిచ్ఛల నాన్మేషమును ద్ద్రవల్లు లుప్రకాశంబు నంతరంగంబులం.

బలువేగంబు కులాల చక్రమువలె దెల్పం బెల్లు గిరివాలకా॥ - -

అంతర్మీలనము॥ క॥ వేలగు కనుదమ్ములపయి వాలుగ కనురెప్పకొనలు వాల్చిన నంతర్మీలనమిందు లకువలప్పు. మయాలము వగసాలప్రధ్యానమును బెల్లె వారీ॥ - - - - - - - -

వ్యావృత్తదృష్టి॥ క॥ తప్పక వలము గబూండ్లు త్రిప్పిన వ్యావృత్త మిందు భృంగము నందియగు నీ. చెప్పుట మంగళవాశరతు. లావ్వరు ప్రదక్షిణాదులా నరు మకుందా॥ - - - - - - -

వైష్ణవస్థానకము॥ గీ॥ ఉర్విపయి నగమోనగా నొక్కపదము పార్శ్వగతినిల్పి వెరోకాలి పట్టునగము. వంచియొక కాలు నమముగా నవ్వాని లిచిన. వైష్ణవస్థానకంబంద్రు వాసుదేవ॥ - - - - -

సమపదస్థానకలక్షణము॥ గీ॥ సమముగా నిరుచరణములు జానెడెడము. గాంధరణిపయి నెరయబక్కగ నిలిచిన. సమపదస్థానకంబంద్రు నరసమతులు. కమలసంభవ గేయు శంకర సమేయా॥ - - -

వైశాఖము॥ గీ॥ పుడమి నిరుబాదలు స్ఫురనెడమున జెబ్ళి. చరణములు పార్శ్వముఖ తగా బిరుదాడలును. వంచి పాదపు నగూర్చున్న వడుపు దాళిపనవని నిల్చిన వైశాఖమండ్రు కృష్ణ॥ - - - - - - -

మండలము॥ గీ॥ చరణములు నిరుదెసలకై జారయుగపిరు. దులు నుకదలకమునాడు బౌనలకాలంది. తాదలసందు వెడము గాంగబందము నిలువ. మండలస్థానకంబంద్రు మదనజనక॥ - - - - - - - -

ఆలీఢలక్షణము॥ గీ॥ వామపదమున నిలబడి వలపలి పదంపై దుబోనల కాలదిని వాదుకొనగ. నెత్రాలప్రాలెడు లీలపై నొవ్వాలిని లువ. నదియొయాలీఢమండ్రు సీతాధరావ॥ - - - - - - - -

ప్రత్యాలీఢము॥ క॥ ఆలీఢము మార్చిన ప్రత్యాలీఢంబండ్రు యిందు

నారు విధము లై, గ్రాలుచు నది పురుషార్థ నాలందురు నటనల క్షి
షంషంబగు కృష్ణా॥ - - - - - - - - - -

అంచితము॥ క॥ కుడి పదమును మడమ తాకనట, డెడమ పదము
పార్శ్వము యుతమై డివె యిడంపై, రెండవది యందు బూచి కటి తట్టి, నడరి
డుకశికరము బూను నాయితము పాశి॥ - - - - - - - -

ఆక్రాంతము॥ పు॥ దవి నెంక పదము నమము గ, నడరు నెక
టి పార్శ్వము యుతనను పగబానెం, డెడమ డివు చాయను సాంచిగ, నిడ
నాక్రాంతమండ్రి యింద్రా వరబా॥ - - - - - - - -

గతాగతము॥ గీ॥ నడుచు రీతి నెల్లనడు గెత్తి పుంగలను నిచి
ప్రేళ్ల పంచి వెనక పదము, నటుల బార్వనప్పుడది గతాగతమండ్రి,
యిందు ధర సమాయం నందతనయ॥ - - - - - - - -

చలితము॥ గీ॥ నమవ గాంగ నెక్క చరణంబు చిటికెన ప్రేలమరి
యును బొటన ప్రేల నెక్క, పదము బారయ వేసు పదగలి వెలి వడ, నిల
నబరి గిని లు చలితము పాశి॥ - - - - - - - -

పాదితము॥ గీ॥ కరయుగము లూర్ధ్వ కర్తరికము గనమర,
నెక్క పాదంబు సమము గా సర్భి బారయ, సంచితంబుగ నెక్కటి
కుదించి నిలువ, పాదితంబండ్రు రిదవంక్తి వము యు విరాశి॥ - - -

శ్రీరామజయం॥

ఇకను పాదభేదముల లక్షణము॥

సీ॥ షమాలిక॥ పాదభేదములు రెప్పైనం గుళులం పెందలె, సమత
నెందిన సమసంజ్ఞ దనరు, అబరిగిన నది యగ్రగాఖ్యంబగు నెక
పార్శ్వము న పాద నికట ధరణి, నడిచిన మర్దితంబగు గుళులెత్తి దనైత్తి
త్రుమ గుదించిన నది శ్రుమ గాము గును, ఇల నెమున ప్రేళ్లాని నిలువ

కుంచితము గు ధరకు దిగాలును దట్టి సేని, ఘట్టితాఖ్యంబాక్రాలిమ
డిమ పెన్క పత్తు నదట్టిన పార్ష్ణిగంబు, బలుశి లిపదములు పార్శ్వవిద్ధతం
బైన పార్శ్వగం బండ్రు, రా పదము పెందలు, కడలు ర్పి దట్టిన ఘట్టి
తోత్సేధంబు నమన్న తరీతి నెక్క గుదిని, ధారుణి దట్టిన తాడిత బల
మండ్రు పదతలాగ్ర తని బ్భి పార్ష్ణి చేత, ధరణి దట్టిన సుఘట్టితము గు
నెక్క పాదము నిల్చి యుక నెక పదము బొటన ప్రేలిటి నసాంచి యా
యన్ని ప్రేళ్ల నిలిచి, రవింబురు గన గ్రతల సంచరంబు కృష్ణా॥ - - -

పాదభేదము సంపూర్ణము॥

నవరత్నములకు లక్షణము॥ సీ॥ సింహాముఖంబున బెన్నుం
దం వ్రంబు చంద్రకాంతం బర్ధచంద్రము నను, ముకుళ కాన్కాంగా
లము హప్రుష్యరాగంబు మూషతురంబు నమరకతంబు, సందేశము
నగణింపగ పద్మరాగంబు కలితపీలము కటకాముఖము న, సర్పశిరా
కన్పైన గోమేధికము లరు మత్రకము తాంసాస్యము నను, పరగనీ
కాంతము శిరములు పల్లవము న, శిఖరము న విద్రుమంబు బూము యుక
రముల, దనరు వైడూర్యము సు బట్టి దగు నటింద్ర, రత్నసూచన వేళ
శ్రీరమణి లాలా॥ - - - - - - - - - -

ఇకను నవలా శివమ్ములకు॥ సీ॥ సరసవతాంబంగారు బతుర
పాస్త్రంబున తళుక్కైన వెండి పతాకము నను, మపవింపదగు రాగి త్రి
పతాక కరము నసరవి నిత్త శిఖండ చతుర మను నను, బిగివింపదగు కం
చుసింహాసనంబున గుళి గలాసంబు కాంగూలము నను, తగరపు
రేకు లర్ధపతాక కరము న కడుమంష్ఠి కరము నఘట్టి యుసుము, సు
క్ష్మ తుసంకలు హంచి యుండాసర దెలంప, నమరు నందు రుంభర తము

తాంతరములు. సంతతానంతానేకలదిగంతరాళ. దంతురితకీర్తిస్ఫూర్తి యుతాంతకృష్ణ॥ - - - - - - - - - - - - - -

ఇకనునవరసాలంకారము ॥సీ॥ శృంగారములపద్మరేఖయందు కరమునవెన్నద్రిపతాకమువీరరసమును. సరసపతాకరుణారసము మునకుశంఖమనదగునద్భుతంబుసందంశమువనను. లలితాంగమునబీ రశంఖమనహాస్యంబునలాఙ్గూలాంభంబువలనభయమును. ధరత్రిప తాకకర్తరులబీభత్సంబుతాదరురౌద్రమునుశంకతుండమువనను. శ మరసమునువంసపద్మపాశముననదెలుప. బరగుతదుచితభావాను భావకలన. లలరమునుబీలగాంచింపనభినయింప. పాత్రరతిరాయు మునభలాశినపద్మనయన॥ - - - - - - - - - - - -

ఇకనుసప్తస్వరాలకులక్షణము ॥సీ॥ షడ్జస్వరంబుబాహ్యస్వ రయారంబునబునషభంబుగణియింపవ్యగశిరంబు. చెలగుగాంధా రంబునిపత్తుముఖంబునపలమధ్యమంబువాంసానమున. సారి దిబంచమమువంబశుకతుండకరమునద్ధైవతస్వరముపతాకమున ను. నెరయనిషాదంబుకరికరంబునమరిసందంశమునననుతత్సమయు తముగ. బూనియునవానభరతశాస్త్రధాన. తానమానమ్ములా సరినగానకలన. దంబువిరాగసప్తస్వరంబువెలవిం. సభినయిం తురుతగపాత్రలబ్జనేత్ర॥ - - - - - - - - - - -

షేక్రకుంచరాపించెలక్షణము ॥సీ॥ సాంటిగానికశేక్షపరా చీకరంబునతగుశెండునర్ధపతాకమునను. దనరుమండదనుశేక్ర తాన్నుచాండంబునచెన్నిందునాలుగుశిఖరమునను. మందమున్న దనుశేక్రమునకుశశాస్త్రంబునారనదగుబాంణశాస్త్రమునను.

హాంసాస్యకరమునసారసునెక్రటిశేక్రయొనిబిహిసందంశమునగణింప. తాళ్ళుదనుశేక్రకటకాముముఖమువస్త్రమందు. వెలయుంబదియునని రెండు విధువబెల్లు. పదియునెంకటాదిసంఖ్యగాబరగునిటుల. కరమునా టింపదగుచానగరుడగమన॥ - - - - - - - - - - - -

ఇకనురాసులుచవారోపటందుకు ॥సీ॥ అరయమేషంబుహంసాస్య కరమునచెన్నిందువృషభంబుశిఖరమునను. దనరారుమిథునమర్ధప తాకకరమునకర్కాటకంబుకర్కటకమునను. సింహరాశిదనర్చుసింహ ముఖంబునబేలిమిదగుకన్యవ్యగశిరమున. నెంసయునుతులారాశి మున్ప్రిపశాస్త్రంబునశుకతుండమునను వృశ్చికమునదనరు. సరవిగను పట్టుధనువర్ధచంద్రమునను. జనుమకరముపతాకకాస్వస్తికమున ను. కలశకరమునకుంభలగ్నమురహించు. మకరకరమునమీనంబు ములయుగ్రస్థా॥ - - - - - - - - - - - - -

ఇకనువారనిబంధములకు ॥సీ॥ భానువారంబులపల్లవకరమున నశశివారమగునర్ధచంద్రమునను. కతుంత్రిపతాకముంగారకవారం బుసందంశకరమునసౌమ్యదినము. శిఖరశాస్త్రమునరాంబిలుగురు వారంబువహింపతాకనుశుక్రవారంబు. శనివారమునదెల్పబునను ముష్టికరమునతగునిబంధంబుసందంశమునను. సరగడియకర్తసూ చికాకరమునెరయును. సాంచినెంకబాణముహంసాస్యసూచకము న. రహిన్దినములుపత్సరంబునుబతాక. మునతదుచితస్థితులుదె ల్పబునునమేంద్ర॥ - - - - - - - - - - - -

ఇకనుసత్రయోగతిథికరణములకు ॥సీ॥ అవనిసప్పస్వా దుపైనసప్తముద్దలుపకారంగాలమువీప్సితమునగ. బూనిసంఖ్య క్రమంబుగసూచికరమునసూచింపబెల్లునంనమునుముఖంబునను. కవితప్రంఖితపతాకంబునతిథులెల్లయోగములుపతాకయుగ్మము

ననుం. కరణావంతె మృగశీర్ష కరముననం ఖ్యాత్రిముంబున కాలస్త్ర
ముంబులరబ. నాంచి కరమునతదు చితనాంచకముగ. దెలుపదగు
సంత్రు ధరలాశివధిరులైన. భరతశాస్త్ర ద్వారదుల్పంబితులునను.
షంసయుశిర్ధసవరదివాంకరకులీస॥ - - - - - - - -

ఇకను దశావతారములందెల్పుట ॥ మత్స్యావతారంబు
మునకర హస్తంబున కను తాంఖ్యశంకతుండకరయుగముశంఖ
నపూంణశిఖ్యత్రిపతాక దశ్రితకంబున నరవాంశివర్ధమానకరమునను.
తగువటుపేపంబు మృగశీర్షకరమున బాణంద గ్నినర్ధచంద్రముంన
ముత్రిపతాకశయిరంబులంపమంపరము భర్తవాంలధరాశ్రితవా
ణవాస్తముననం. పటుపెంతరత్సంగకరముననపార్థవ: రాత్రి.
కలికిరాంపుపతాకపల్లవములందు. భావముచితముపొందద
శావతారముల నభినయంతురాంకదారిమురవదారి॥ - - -

ఇకను దశావస్థల లక్షణము ॥ మెందరటి యవస్థచేసెం
వెంధకారంబు రెంటనుమరుచేష్టలంటాపనగు. మంటదేవాను
దప్పమంయుశీమువాడునను నాళ్లింటమునుతలిస్పనుముల బడుమ. స్త
దింటన్నభిలాగుకాశ్రమదిబెట్టునారింటినప్పంబునరుచిమట్టు.
నప్తముంబున మరుల్పిరమువిప్పదిదాదరుమనస్త్రవంబునను నిశ్చేష్ట
యగునను. మంమృరపుతాపమెదగ్గమ్ము తాన్విదింటి. పదిటమృతి
జాదుచతిక్కైనసలెక్కైన. నామనుముహిస్థలినిదశావస్థలందృ ప్రది
తగుణయాంధరుక్కైశిస్త్రాణనాధ॥ - - - - - - - -

ఇకను పంచబాణముల లక్షణము ॥ అరవిందబాణము బు

రపుతెలావాంమురేచివలరాంబుచెయుప్పులం గలుగచేయును. కదు
న.శికాంస్త్రముర్పడితెంవముపాడపేంసడుగ విస్త్రమమంలు
బాడమంచేయును. నలమాంతశరముసగ్గిడవించివించినమరులుచెం
దుచునస్పమరుచిచేయును. మల్లెతాంపుగరరిరవాంరబ్బురంబుచే
సృక్కించిచేష్టలు దక్కజేయును. నతంలనీలారెప్పలాంచికంబుగజాగ్రితా
పమున స్రీ ప్రిమరణంబు దొరపచేయును. కాంయము బిపారియుగపూం
చనాయకముల. లక్షణము వివిభంవిలాశపత్రి, గమున॥ - - -

కః శ్రీకాంతాపతికరుణాసాంశలపితభరతసారసంగ్ర
హాంముపద.శ్మ్రకరుడుచిల్లకరాంరిదివాంకరుడుతెనుంగున కృతిధ్యి
వంబుగజేసెక్కు ॥ - - - శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు ॥ - - - - -

ఇది పంచనాయకముల లక్షణము

సంపూర్ణము ॥

మృదంగాధ్యాయము

క॥ శ్రీరామునిదు కృతియై సారంబగు భరతసారసంగ్రహమునను౯
సారమృదంగాధ్యాయము సారాఢ్యంబైన సరసుకవులెఱుంగనగన్॥ –
క॥ రక్తుకుడగు శ్రీకాంతు భక్తుని కృప నృత్యగీతవాద్యాదులలో నేర్పు,
తిమద్దిలయనుటకు లక్ష్యము నరింతమెముదట లక్ష్యములమరన్॥ – –
గీ॥ ధరమకారము శివుడు శ్రీ వారిదకార, మబ్జభవుడు లకారమై
యలభినుతముగ, నక్షయములగు నిట్టి మూడక్షరముల, కివిస్ఫురా
యంబులబ్బి బాంధవకవీంద్ర॥ – – – – – – – – – – – –
క॥ తాలు తటిమకారముం దంగలుగుంటచే గురువుమరి దకారలకారంబు
లు రెండును లఘువక్షరములునన దగు గరిమబారమం రద్దైత్యారీ॥ – –
క॥ గురుశబ్దంబు మకారము, కరమర యుదకారమును లకారము రెండు౯
తిరముగ లఘు శబ్దములన, బరగుధరాతలములోన నవస్థగనెయున్నా॥ – –
మ॥ బలికోనన్నులపైన యేనుగుపయింబలాచ్చిక్కవతారెత్తు క్రమము స్వలేఖా
సిల్లమకారరూపము శివావామాంశ్రి, కంఠంబునం, బెంగుకేసర్వగతిక్
దకార మెంసగుకేసితాంశురెఖాంశవాంకలనకెవించులకారమెంచగర
మాకాంతాంమనెనానా యకా॥ – – – – – – – – –
క॥ తెల్లని వన్నెమకారము చెల్లగబంగారు వన్నెబెలగు దకారం, బల్లన
లకారమిలలబంధు, తెల్లబాంగడగబిలవర్ణమినకులతిలకా॥ – – –
గీ॥ దంబుగలయం బరమువకారంబునకును, గారవంబగు ధా
త్రి దకారమునకును, సారమైన జలంబు లకారమునకు, సరవినధిదేవ
తలటండ్రసరబిబాంధవ॥ – – – – – – – – – – –
గీ॥ శ్రమము ఖాంరంగగగనబీఖముమకార, మునచిబీజంబ
గు దకారము మృత్తబీజ, ములనకారంబు నాబెల్లునఖిలభరత, మ
తములందెల్లసారయుమతానెగెయు॥ – – – – – – – –

క॥ అలఘుతరమగు గురువునకు, నలవరమేశ్వరుడు లలిత
మగు లఘువునకుం, జెలగు భవాని యునవిమత, ఫలదైవము
లం దృబగతి బదాస్త్రధిపతీ॥ – – – – – – – – – –
సీ॥ పరగు మకారంబు గురువై దలలు రెండు లఘువులై కరం
డుటభగణము గును, చంద్రుడు దైవము చంద్రనితారయును వి
శదమతాదత్రాం తివిట్టులంబు, సాశమా వృయంబు నునురగణం
బిశరిరెంనిపతియుం బుంద్రుడు వృషభంబురాశి, చంద్రికామృ
తకరస్థగితకీర్తిగుణంబు తతనిస్తులశుభంబు తత్ఫలంబు, యు
క్తగణములలెరిమ ఖ్యాతమౌ పదంబు, గణిగిఛందోరీని బద్ధమైవె
లయునను చు, భరతశాస్త్రములందూరుబమౌ మతముల, కవు
లదళనేత్రుసీతామృకవులమిత్ర॥ – – – – – – – –
సీ॥ మును మకారమ్ము మద్దలమాందురూపములందు వెలయు
మకారంబు విత్తనంబు, మొలకదకారమాఫలములకారమై
బరగు నీమూందురూపములతారిద, మంబుశమైన చర్మము రబ్బు
వును గాందరెండు రూపంబు లీరెంటి తారిద, పంచేంద్రియంబులా పగి
దివిరాంబిల్లునై దురూపంబు లీయైందు నెలవి, నాదకులకైదు స్రా
ణంబులై తనరుచు, ననుచునానృనిమతములనఖిలశాస్త్ర, సరణి
భరతశ్లోకలంత్రణిచెయుము గాంగ, రక్షితకవీంద్ర శ్రీరఘురామచంద్ర॥
సీ॥ వందనంబు నొనల్లచంద్రయంత్రణి చంద్రవనయు వేము సీవం
చవృతు, ములలెనొకప్రాను నలుబదియొనిమిదామూలాంగ
మం గుళవుల ప్రమాణం, మర్ధాంగుళములుమందమైవామముఖ
ములనపదిసాల్లు కుడివట్టుపదియుమూడు, సంగుళములవిరిమైమధ్య
తలముపబాటప్రెలిపొందవృన్నైపాంసగబెళ్లి, సారిగపశుచర్మముల న

మాంసశుద్ధదేశ్య, ములకు పదియారు పంక్త్రెండు మెందటి చెజ్జ, ము
లను వాళ్ళానరిచి చూశినవంలు లనవుర్ప, నవురు మద్దెల కదిలక్ష్మిగా
మురళేంశ॥ - - - - - - - - - - - - -

సీ॥ తనరు మృదంగవాద్యము నతద్ధి త్తైన యను వర్ణములు బల్కజాను
మెందటను. వాయించు శాస్త్రముల్ప్రతిపర్ధచంద్రము లిందుకు బతినంది
కేశ్వరుండు. కపిలవర్ణముల చక్రముల చందంబున నెంగి గన్నులిరుదట్ల
నందవలయును. బాంది యున్నముగా ర్చి చూశిన పెందమ తట్టు ముందురు
చిట్టెముం గిరిద్ధుములు నగారుప్పు. కరిసెచతురంగు శములు లాక్షనర
శి బారరాయు. కుడిదెస నెంచర్ప దగు చిట్టి కాలదు పెల్ల, వాదకు లెరింగివా
యింపవలయునవచు. సారి బను లంద్భశ్రీరామ మనగు నారాధావ॥ - -

సీ॥ శివ్రుడు పూర్వము నతాండవమాడు నెడ కాలియందు పెల్లగ
బినస్సందిపడెడు. వేశభంబులం బుప్పశ్రాణిపెన్ద్రాదశాశివ దమటి నేలపై
బడిన పెనను. నప్పుడు తద్ధిత్తైన్నయను శబ్దములం బుట్టె వరుసవారిని
లనువ హింపకాకటి. వాటికి బాతులు వర్ణాదులను గల్గి శివ్రునివల్ల
జనించియు విధరిత్రి. లమృదంగాది వాద్యంబులకు ప్రధాన వర్ణము
లెన్నై రహించు సంపూర్ణ లీల. నని గణించు రుబుద్ధులు మహాంత
రములు. కలిత కాంచన చేల రాఘవ నృపాల॥ - - - - -

సీ॥ సామ దత్రుగాశాస్త్ర వాద్యాధిదేవత తె శక్తి యును శివుడుని
ష్ఠ యాము గాగ. మెందటి వాయించు నప్పుడు రెండు చేతులు నను ము
గాంధీం ధీం తధి మి యను చుడు. ధాం ధాం మటన్న శబ్దములు త్రాయగ
చే యుదగు నట్టి నమ శాస్త్రతలము లెవయు. నప్పుడందు బుట్టి తియుప్రా
ప్రాంచిత నాదమాన కారముప్రాణముల దకార. మన్నియు నదగు

నిట్టిప్రాణాగ్నులనెడు. యుంగము స్వర యుక్తముం గము సంయోగముగు
ట. నాదముగు నంత్ర బుధులు నవెన్నా దగరిమ. వైంధిలీసంగదశకంఠ మ
దవిభంగ॥ - - - - - - - - - - - - -

సీ॥ నాదంబు త్రివిధంబులై దగు నందు సందన ఘోషములనునా
దంబు బిలను. దనరు మందర మధ్యతారక స్వరములచ వాంమధురం
బులై బలికిన యుది. సందనాదము నను నాదంబు ఘోషనాదము సంగ
రహించు ప్రముముం తౌడ. తాళగానములతోదగు నైదు నను మృ
దంగము నకు పంచప్రాణములగు నివియెం. తాళమును గాన మట్టి
గీతమును వాద్య. మునుసరించు నుని మండాడు నవు రియొక్క. యది
మృదంగం బనం బెల్లు విదితము గనం. మదన గోపాల మధుదైత్య
మదవిఘాలా॥ - - - - - - - - - - -

సీ॥ తత గీత వాద్య నృత్యములు, వారి బ్రహ్మ పర మేశ్వర స్వరూ
పములు వరుస. వహించు సుత్రము ముబింవాం వాద్యంబు శాస్త్ర వాద్యము
మధ్యమము కనిష్ఠ మను నది యయు. పాదవాద్యంబు ద్రుప్రకృతి యె
తన్నవగు తను మధ్యము నప్రాణ మెన యుప్రాణ. మధ్యంబు నను
ధ్వని యాధ్వని మధ్యంబు. నను నాదమెము దప్ప దన్నాదమధ్య. ముని
నుని ప్రుడుండు నీపంచమ శాస్త్రలకు నను. బ్రహ్మ మధి దైవ మిభ్యంగిధర తమ
తము. నర యుంధన్ను లు మాన్యులటుంధ్యనభల. నభవసన్నుతానామ సీతా
భిరామ॥ - - - - - - - - - - - - - -

క॥ శ్రుతి తన్నితంత్రి గీతము. హింతుడు మృదంగము సదావిహింత తాళం
బా. ధృతి తోడబుట్టు వగు సంగతినటు నకు ప్రాణపంచకంబిది కృష్ణా॥ - - -

ఇక ను తాళలక్షణము॥-

సీ॥ సమాలిక॥ తాళలక్షణము చిత్ర రప్రతామ రప్రష్మ, తిరు మట్టి మ
దనరారన గుచు. విలసిల్లు పదము దుప్రేక్ష పుట్టు నరెండు ప్రేక్ష గుల్భము

సంక్రాంతి పట్టి, నిష్ఠాశైరబివము బంగారుపినకంచుమదునాల్గుఁపలమ్ములా
లాశివాంబువదిపలమ్ములు, నమరుతాళమ్ము భూరిదునంగుష్ఠతర్జనులును
శ్రేష్ఠకురువగాకాంస్యలబట్టి, యటునాయిచేయు సందల్పనాదము శక్తి భా
రినాదంబు శంభుదనభల్లి, శివతాళము గుకుడిచే తిదివాంప వస్త్రము బా
నిమది శక్తితాళమండ్రు, యుల శక్తి శివతాళములకు దుంబురు నారదప్రవ
రులు నధిదైవతమ్ములు, నిలమంతాంతరమ్ముందలి శక్తి శివతాళములకు బ్ర
హ్మయు విష్ణుమూర్తులండ్రు, శక్తితాళమునకు శక్తియు శివతాళమున
కీశ్వరుడు గుల్భమునకు లక్ష్మి, ద్వారశ్రద్ధలమునకు వాయువారెండు నే
త్రములకు వాసుకి తక్షకులును, నధిదైవతములిందున ద్భుతగలిబుట్టిన
ట్టియాప్రీరుపులాస్థూ ప్రకరములు, నివి బాను మాస్త్రంబు లెదమచెయుకటి
కాముఖము కుడిచెయి కల్పితము నెసంగు, నట్టితాళము మొదలు పుట్టు
తాండవలాస్యంబు దేశిశీలంబులగుట, దత్ప్రధమాక్షరద్వయము సంయో
గమై తాళంబనగ బెందుధరణిలో యుందు, నటుగాన తాళమానటునప్రియుం
డనై బరగునా తాండవేశ్వరునివలన, బనియించె నీతాళమును గీతవాద్య
నృత్యములాంకింత తాలంగకనుసరించు, ననుసరించు రసస్థితి వినికిదనరు,
వినికిదనరసభాబునంబెనయుమందము, మందముగననిక్కగునంతృప్తిము
నిమతముల, కమలసంభవగేయశంకరనవరీయు॥ - - - - - -

సీ॥ మహానీశ్వరుడు ముక్కమస్సవాయయటన్న పంచాక్షరీమంత్ర
పంక్తి మెందట, శ్రీఠంయనెడు రెండు సిద్ధబీజాక్షరములను చియాప
ర్ణములు బుపింప, మునినందికేశ్వరుకను మతిఱొయింపగలకెమహింపచేశ్రీ
ఠంనమశ్శివాయ, యను వర్ణములధ్రువంబును మట్యము నురూప
కమ్ము జంపె త్రిపుటతాళమును మరియు, నమతన ఝతాళమ్మె కలా
ళమును బుట్టి, లలిని సాంశాదిసప్త తాళములసంగ, బొందిబాతులందగు
వీటియందనంత, తాళములు బుట్టె నంధ్రౌకసా శంకశత్రు॥ - - - - -

సంగీతషడంగముల లక్షణము॥

సీ॥ బ్రహ్మండు తాన్సృష్టియించి ప్రభులశక్తివిహాలనమంటే యయునెడవా
రిశ్రమము దంచు, సంగీతమును సృష్టింపంగనాసంగీతమునకు మతంగాది
మునులవలన, నారంగములు గల్గెనవి రాగయత్యవి యటన్ననలసభాపతి
యునచ్ఛ్యులునున భయము, తగుగాయకుండును వాదకుడు పాత్రయు నివి
సంగీతమునకు షడంగములగు, వీటిలక్షణంబులు వాలవిశదగతులనే
ర్పరింతు నుండి ఋసంబెన్న కొనగ, నవధరింపుము దయతో సరవికులీనబా
నకీనాధ బిత దైత్యశత్రు రాయా॥ - - - - - - - - -

సభాపతిలక్షణము॥

సీ॥ శ్రీమంతుడైతాన శేషశాస్త్రార్థజ్ఞుడై శక్తాంఖిజ్ఞుడై యనఘుడై
యుచ్చి, సత్యదయాపాంగ్పిచమ, గానధర్మేంద్రబుమగణ్యప్రసన్నవదను
డై యుచ్చి, ధర్మజ్ఞ మాదరస్థిగిత కీర్తుల యందు, మదిగల్గి ధన్యుడై మా
న్యుడై యుచ్చి, దాతర్యైంథుమన విఖ్యాతివారగమ్యప్రతి గీతవాద్యదు
లరిత పెరిగి, శుద్ధదేశియుపూర్వ ప్రసిద్ధులరసి, సార్వమును జ్ఞాన
ముచితంబుసరసమెలయుయు - గరిమవెట్టవిలాసమంతెగలిగినతడు,
రసిసభానాయకుడటండ్రు రఘుకులేంద్ర॥ - - - - -

ఇక సభాభవనలక్షణము॥

సీ॥ రబికమ్మై కల్మషరహితమ్మై మద్యభిత్తులైసావధానమ్మై యధికమ్మై
యుచ్చి, ఘటనటగాయకప్రముఖులమరప్రవేశ మములాశిల్పి వివరించు
చతురమ్మై యుచ్చి, నవినయవంతమై వివిధభావాభావ మమ్మెరింగి సంగ
సముద్రమ్మై యుచ్చి, కార్యస్థలై పేరుద్ధిరుచ్చిలై మందమచ్చురములు మా
నివాందిదమనమ్మై యుచ్చి, యరతమువుంకారవంతమై నృపతి చిత్రమురసి
యాచిత్యములపేళలనుసరించి, మంచినడకలచేవించిరెంచదగిన మా
రుసభ్యులటండ్రు రావణారివిశోది॥ - - - - - - - -

ఇకను సభామంటప లక్షణము ॥

శ్లో ॥ మహిత చిత్రిత నానా వర్ణ కాంచన మణిమయము గు నాస్థా
న మంటపమున. ముత్తెరములు ఖ్యైన నెంగి తారార్పువలు ఖ్యైన నెంచరసిం
హాసనంబుంచవలయును. నందు సభావిభుండఖిల భూషణములు న్
దనుండగు మగారర్చుండవలయును. నతనికెడమ పార్శ్వమందు పట్టపుదేవి
కుడితట్టు మంత్రులు కుడి రెండవల. కవులు గాయకులాదిగా గలబుం
ధులును. వెనకదేశ నవపృష్ఠ తలు లుంపుసులు హితులు. నుండదగియున్ని
విభవములతోనుండెదనరు. నది సభామంటపంబండ్రు మదనజనక ॥ - - -

ఇకను గాయక లక్షణము ॥

శ్లో ॥ సరస నానాలాపన విధస్వరములవర్ణా వర్ణములరీతి భావ
ములును. మరితాళలయలు మందరమధ్యతారకములగాం మ స్త్రీ
తంత్రము నార్ధ్నులనెడి. త్రిస్థానముల రెండిదేశ్యంబులన్నింటి పాటి వినసుర
క్తిబాడనేర్చి. గీతశాస్త్ర ప్రాధిచాతుర్యవంతులై శ్రమ కోర్చినము చి
తస్థాయినేర్చి. వర్ణకల్పకుడై సంధి వరునచెంత. శిష్యనేరిచి తాళ శిష్యుబాప
నేర్చి. మధుర మగు గంఠము నుగలి వాన్యుడైన. యతడు గాయకుం
డండ్రు శీతాంభి రామ ॥ - - - - - - - - - - -

ఇకను మద్దెలకాని లక్షణము ॥

శ్లో ॥ లక్షణయుక్తమైయున్న క్షణమగు మృదంగము వాని యితర
దిగ్భ్రమలు మాని. పాటయుకానగ గోలవాటయనెటుబోవదారి
ననుసరించి దరము దించి. చాతుర్యుడై దేశ్య రీతులు మరితాళ జాతులు మ
ర్మములెరుతులు తెలిసి. మెరవడికల్గి యేమరక కాలజ్ఞానపుణ్యుడై మ
ఖవిద్యలుపవనెస్సి. రంగురక్తులం బల్కునెరంగు నెరిగి. యలయకలవే
నియవధానకలనబాని. యుంపుసొంపు రకించవాయించు నతడు.
వాదకుడటండ్రు శ్రీదేవవాసందేవ ॥ - - - - - - - -

ఇకను పాత్ర లక్షణము ॥

శ్లో ॥ శ్రీనివాస విద్యుల్లతాంగి బింబాధరి బాల బాల్యకలకంఠి చంద్ర
వదన. మంకురకపోల చన్పకనాస మంజరీకుచ మత్తగజయానకుం
దరదన. పారి మధ్య నతనాభియంభోజపాణి నాతి దరిసరసరం
భోరు యుగళి. బిసలనద్భుజకాంద పృథ్వీ వినితంబ పల్లవచరణయు
నైవిలాసగతుల. నెన్నికయు చిన్నవయసు నున్న గుణము. వెనసిన
గురు పాపము తగు ప్రౌఢతనము చెలగ. నటనగానాభినయము లప
టిమ లమరు. నది రెండు పాత్రయండ్రు సీతాభిరామ ॥ - - - -

ఇకను నట్టువని లక్షణము ॥

శ్లో ॥ వివిధమతాంతర విధులందు విదితమతా భరత మర్మములెల్ల
ప్రాధినరబ్బి. తాళదశప్రాణతాళ కీవాంస్త్ర దావిదశప్రాణములకుల
క్షణములెరిగి. పేరిణి బిక్కిణి చారి ప్రముఖ శుద్ధదేశియరీతులతెర
గెరింగి. దనరు చతుర్విధాభినయంబులలను శిరోనేత్ర ఫేదాదులన్ని
యును దెలిసి. శిష్యుజెప్పగనేర్చి విచిత్రగతుల. పాత్రనటియింపజేయు
నేర్పరియును గుచు. నసపుం వపి ర్యైజితేంద్రియుడైన యతడు. నట్టు
వుడటండ్రు బుధనుతనామ రామ ॥ - - - - - - -

పాత్ర ప్రవేశ లక్షణము ॥

శ్లో ॥ రంగమంటపమున రహిం సభాపతికెదురు రంగప్రవేశించి రాద
గునని పాత్ర. పాత్రకు దక్షిణభాగంబున మృదంగవాదకుడాగనుం
డవలయును తని. వెనక దిక్కున శంఖము నాంవాంశలవాద్యమెంనరిం
చువాదకులుండవలయును. పాత్రకు మరివామభాగంబునందుగా
యకుడుండగా వెనక తనివెనుక. సునరసంతి కాండువాళికుడుండవల
యును. పాత్రపెను చక్కినటుడుండి భరతశరణి. యింపు దళుకొత్తసభలన
టింపజేయు. వరనటండ్రు బగతిలా శివ నవి నయన ॥ - - - - -

వ॥ చెలి యిన్నిట్లు సులక్షణంబు లెసఁగఁ దద్యోగ్యపాత్రంబు విద్య లంబాటించి వికారరులారందుదురు దరిసావజ్ఞ తత్తేస్త్రాశితులవేలా రఖివిన్నాబేయుం గునావంతు ల్పిష్ణ ఘూవిహావ తుల కరివిం॥ ఖ్యాతిశుభంబు లారందుదురు శ్రీకాంతావతసానానాయకా॥ - - - - - - - -

క॥ శ్రీయుక్తి తగను ధీసవమా యముదగవిల్ల కురిదివాకరు డుచితాశీపాయరావాసంగవస్త్రదంగాధార్యియుమచెను గుంసరచించెనవని రవిచింపవే॥ - - - - - - - - - - - -

శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు

పూర్వరంగమంటప విధానము॥

ఉ॥ శ్రీగణనాథసన్నుత విశేషలసద్గుణ యానాధ సర్వవేదాగమసా రజ్ఞాగివరవారరవివాంచలధీరసత్రిపాం సాంగరపార్వతీతనయానాథు బుద్ధియవిష్ణురాయసాంభాగవతెసారథంబెనయాప్రాబలుసేయము మునిన్నువున్నగ॥ - - - - - - - - - -

చ॥ వెలసగల దంతపంక్తి నగచెమావముబాగాబిగిపారిగళీవుబలె తనువునుదీర్ఘబాహాంవులందారవమరీవయపారవములెరగం దన గడుస్త్రీత్రపాలవినుతాశ్రితబాలనినుందలంచి చేర్కొని యొందనాంత్యకళ్ళ వంనకుం వెసనానతియుమ్ము ఐపెమ్యియుం॥ - - - - - - - - -

శా॥ వాశీకాంచనగర్భరాశినంతగి ర్వాశీథసత్రాశిస ద్వీరాపుస్తకపాశిబంధరలసద్వీశీపురాశీశుకీవాశీనాదు విచిత్ర వర్ణనకళా వైచిత్రిధాత్రీబునస్త్రీరాలన్నించి గరించవేయవె నినుం నే నిం చిప్రార్థించెదన్॥ - - - - - - - - - - - -

చ॥ సవమచితనాట్యకర్తయగుసాంబనినుం భజియింతుసర్వలో

కములకుకర్తృరక్షణము రచించెదనని న్నునమితెంతు దివ్యులకున్ ప్రముఖుని శ్రీచంనికెదలతు కాంచనగర్భునరేంద్రసూనికత్పవుంగనుబావాంవే యనినునవర్ణనబేయుదునిప్పుడిక్కే॥ - - - - - - - - -

వ॥ బలభిద్ధండిబవేశయుక్తవుఘదికాప్పలార్కచంద్రాదిదివ్యుల వివమ్మందలతుకెవుదియుబునచేతాశిల్లాసలాస్యక్రియకె వెలయిం చంగదరయవ్వియవ్వవుంగనిర్విష్ణంబుగాఢంబుగా సలువంచాథ రతాంగవుక్రమనిదానసాస్థిరిగాంకిరిగకె॥ - - - - - -

వ॥ శృతికికెనంయుర్వ్యతలీలపేంళబుతులశాస్త్రికంబువైరితులా తతప్రైవించబుతుర్విధంబులగువాద్యంబులెవసానవార్దివ్యైప్ర తిభాశ్రీశుభదంబునైదవరుశబ్దానాందికాహార్యయుణీనుతా శంబురవిచించవెరాదవముచితబులెగాంచగాంచెదకె॥ - - - -

సీ॥ అనిశంబుపంచభూతాత్మకమైచాల వెలయుచరాచరంబు లవిచించి తులలేనిసకలవస్తువులకాధారమైబులథులు వెంల నాలువలెధరించి పాసగబుతుర్దశభువనమ్ములకునుమూలాధా రరూపమైయుదివహించి ఓంకారబీజసంయుక్తమై బ్రహ్మదిదేవతలె వించపొందికరవించి పాలుపొగించినతల్లివైపొంభూవిదేవి నీకత్తెమ్ము క్కైదపునమైసనప్రిత్వికలన దశముకానునాదుపొందఘాతమున్నిం చిదయసుశ్రీవగదవస్త్రవాందపునికాంక్ష్య॥ - - - - - - - -

చ॥ సలలితవేదశాఖలనుశాస్త్రములుకెసంవమములెకవిత్వ వుంకెచిలుకలగుంపుగితికవిశేషములుకెవదభృంగసంఘమున్నలఘు పురాణముకెపికచయంబుప్రసంగములన్నలంబులుం గలసభయుకెను రత్నమువుంగాంచిగరించినవుంస్కరించెదకె॥ - - - - - -

సీ॥ శృంగారశీలదైత్యమంతదైకువార్మిగవిగపాత్రాపాత్రములను దిలసి సంగీతసాహిత్యసకలవిద్యాకల్పనలచేదనర్చితాదిలియనేర్చి

తార్కిత్రికంబును దగు శుద్ధదేశ్యనాట్యాభినయములనయము లె
రిగి. దాతర్గాంబుగ దీశదాంతర్గాంధారుణిశేషతర్గాన ద్రుణి శోభితుండగు
టు. సత్యధర్మదయాశాంతిదైర్య. శౌర్యసాగరవెంధా విచక్షణా వము
లు. పాటిదప్పకనన్నిటవెంటియుగుణము. దనరు నట్టిసభానాయకు నిగణింపు..

సీ.. నగుమోము నిగనిగలెతగు వేనలుబిగిబిగా నన గుబ్బ వోము విశాలగన్నై న
నగలుగల్గి. తళుకుచెక్కులు కర్ణలోలములు కంబాంపులుతేనెబలుకంపల్కులు గ
ళుగులుకగల్గి. సమలు తేరిన సౌరుగమ్ములు భానుతనదుర్గణములు నం
లక్షణాంగములుగల్గి. నానావిభేదప్రధానతాళజ్ఞాన గానాదివిద్యలు
బూనగల్గి. కులము శీలంబు గురుభక్తి తెలివిగల్గి. రూపయౌవనగర్వదమాళరు
శిరేర్పుగల్గి. బాగుగు వయసునవరసరసిక ర్గైన. పాత్రసత్పాత్రయం
దురుభరతవిదులు.. ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐

శా.. విఘ్నములుల్లాలగభంగా విభుసకురాంబాభివృద్ధిగాదివ్యలుసే
దచెలగ. పాతరకత్తెసంప్రీతిగాంచగపంచభూతములలరవిభూతిదనర.
సురుచిరంబుగనుభూశుద్ధిగానాచార్యశిష్యయుత పూర్ణసిద్ధిగా
గ. మూవరులుగణింపసాంప్రసంపాదింపసకలశాస్త్రజ్ఞులుసన్నుతింప.
భూనుతులతారెదశుభకరప్రైనప్రథమ. మంగళంబునుమరిపూర్వరం
గమెలమి. నాచరించెదనానేర్చినట్టులనుబున. ఖ్యాందేవులకునులాశీచ
నానందములుంగ.. ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐

ఉ.. మంచులలాంగ్బురీకంసమమంబురులకు బున చిత్రకంబుమంతే
రంబునవైదనర్పుగవిరాజితసర్వశాస్త్రరీతిసమ్యంబుకవెంప్పగాంభగ
వదర్పితమైశుభదంబుగాగపూర్వంబులోనయుందుకేసవినయంబుమం
దంబుఘనంబుదంబుగకే.. ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐

క.. మంనిబునసన్నుతుండగురామునికర్పితముగసంధిప్రామం ఝుం
లారబమేం. లసపూర్వరంగవిలబర్పునర్చినచిల్లకురిదివాకరుడెలమికే..

ఇది పూర్వరంగమంటిపవిధానము సంపూర్ణము.. ‐
శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు..

దండె లక్షణము..

సీస మాలిక.. భవ్యుడు పూర్వంబున భద్రకాళినిమించి తాండవంబు
నగెల్వదలచినప్పుడు. తనచేతనెంనరు చిత్రంబు జాలీలావాస్తవమునబ
ట్టినమపాదమునయుమెంట్టి. ధీయుని సంస్పర్శ్ధి లి చిత్రతరనృత్యమునన
రించి కాళి యునసంసరించి. తత్తధీంధీయునినృత్తమైఘరివించనాపా
రుడవిహింత వ్యాపుమురాని. యుండెప్పట్టితంబుగారమెంకపదాబ్జించెత్తి
తెయుఘ్నిదండెంబుపై యమ్మిడిచిన. నప్పుడుకాళిసలజ్జైర్గైనృత్యము
దిగిన బ్రహ్మాదిదివ్యులాభవుని బుయుము పాంగడంగ శంభుడుపారంగి
యాదండెంబు నబుని చేతి కాసంగెన యమ్ముఖుండు. ఇంద్రునకిచ్చెనయ్యిం
ద్రుండు దేవతావానికాసంగెనవాస్కారిపరుడు. గంధర్వపతికిచ్చెగంధ
ర్వపతియునునవరులనాగవాసులకాసంగె. వారలాదండెంబు
పసంధనాట్యారంభవేళతద్విధమెల్లవిదితముగను. వెదురుదండెమం
మండుప్రేళ్ళలావునునేడుబానలపొడవునైచక్కిచేసి. చుట్టుగ్రమ్మ
నక్రొత్తపట్టువస్త్రముంగట్టి గారాయకునిసమ్ముఖమునపెట్టి. నవ
పాత్రచే విఘ్ననాథతాళవృదంగవితతి తోప్రాబగానింపజేసి. తగిన
పాత్రులచే తదండెంబునిరుగడలపట్టించియానవపాత్రనెలమి. విపులమై
చరప్రధాన్యపురాశపై నిల్పియాచార్యుడు వితర్కత్యములుసలిపి.
యప్పుడుధిత్తిత్తియ్యటంచునన్నిటిమెందలకేకైనయుడమనటింపజేసి.
పూర్వరంగమురీతిప్రపాప్పంబువిభాతిపాటించి తత్రమపద్ధతిగను.
శక్తిచెప్పంగవలయునేస్త్రీతిలమున. నముచునియుమించిరనిభారత
తాదిభరత. మతములందెల్లదగుబుగద్దితముగాంగ. బానుకులపా
లబానకీప్రాణలోలు.. ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐ ‐

ఇది దండెలక్షణము సంపూర్ణము..

ఇకను రాగలక్షణము॥

సీ॥ బంగ్గ్విదసంభవులేరూపములతెల్పగుబ్రాహ్మణులేభూపాలభై
రవులు సుయుబు శాస్త్రసంభవులను రరూపమెరుపశ్రీరాగపంచరులక్ష్మి,శివ
వరులు. సామవేదమున వసంతవాళవులుమపై శ్రిజాతులుంపి తవర్ణులైరి,
భువి వధర్మణాముల బంట్రిసునాట బంగాళములు తెశూద్రులుగరిమనలుప్ప
నెకనకాకనికిసతులు ముప్పిరంతలంప. నెరిగి స్త్రీపురుషార్థములేర్ప
రించి. పాడనేర్చినవారి సౌభాగ్యవంతు. లగుదురిది రాగలక్షణంబు బట్టి
నాథ॥ - - - - - - - - - - - - - - - - -

క॥ వేంలి వసంతము భైరవి. సారెలంగరాపంచరంబు భూపాళము బంగా
ళము నాటకరాగము. వరాళి శ్రీరాగమాందిము హిందోళపురములే॥ -

సీ॥ భూళియు బిలవారి పరికింపము లవారి భార్యలై వెలయు భూ
పాళమునకు. పాడియు శంకరాభరణంబు లాహిరి ఫంసతనిల్లాండ్లు
బంగాళమునకు. సావేరి సామంత సరసగుండక్రియలే మానివేరతల్లిము
లేవరాళికిని. వేంధరంబికురంజి విలంబిన గాంధారి సాయకనిల్లాండ్లు
భైరవికిని. వెంకనికాంకనికిసతులు ముప్పిరందలంప. నెరిగి స్త్రీపురుషార్థ
ములేర్పరించి. పాడనేర్చినవారి సౌభాగ్యవంతు. లగుదురిది రాగలక్ష
ణంబు బట్టినాథ॥ - - - - - - - - - - - - - - -

సీ॥ దేశాక్షి మోహన దీప్త రామక్రియలే పంచరంబున కైరి స్త్రా
ణాసఖులు. కాంభోజి బిధన్య్రీసి కడు వెలంగు మయూరి రమణులు వ
హిని శ్రీరాగమునకు. ఘంటారవంబునకు కల్యాణి సారాష్ట్ర నాటకు
నింతులనయమ బారి. ఘూర్జపంతు వరాళి కాంమరాప్ప మారు
వసతులు నిద్ధరలా వసంతమునకు. వెంకనికాంకనికిసతులు ముప్పి
రుదలంప. నెరిగి స్త్రీపురుషార్థములేర్పరించి. పాడనేర్చినవారి సౌభా
గ్యవంతు. లగుదురిది రాగలక్షణంబు బట్టినాథ॥ - - - - - - -

(లకుతి)

ఉ॥ శ్రీకరచిల్లకవారికవి సింహాదివాకరలారసాదినారా
యణాదాన లక్షణాచారాగ్రణి ధీమణి శివద్రావచకార్యధాయియుతకి
రిణ్ప్రానఖరతార్థమునసద్బుధమెంపధాత్రిలా శ్రేయము వారగా
లయుశ్రీరఘురామునిరక్షణంబునకి॥ - - - - - - - -

ఇది భరతసారసంగ్రహము సంపూర్ణము

శ్రీమంగళాయునమః॥ శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు॥

కరకృతమపరాధం క్షంతుమర్హంతి సంతః॥ - -

శ్రీమతే హయగ్రీవాయునమః॥ - -

భారతసారసంగ్రహము. 1905-1906.

భారతము.

అజ్ఞాతము. - దివాకరుఁడు. Narayanadasu?

పద్యకావ్యము. - కాగితము. - తెలుగులిపి. Presentation

పత్రములు ~~…~~ 47 - పంక్తులు - 25 no: 36.

సమగ్రము - త్రుటితము.

(authors preface does not appear.

K-1